

EL FULL

de l'Albera Marítima

Octubre de 2009

Portbou – any XIII – número 60

C. ROMAN 09

Amb la col·laboració de l'AJUNTAMENT DE PORTBOU i de la DIPUTACIÓ DE GIRONA

NINOTALLA per Carles Roman

FORTBLOW CITY

UN VIRUS MORTAL

FI

EDITORIAL

CULTURA I ACTIVITATS EN ABUNDÀNCIA

Aquest passat estiu s'ha caracteritzat per tot un seguit d'activitats culturals, socials i festives al poble de Portbou.

A més del bon temps que sempre, o gairebé sempre, ens ha acompanyat, a excepció del dia de l'Aplec de la Sardana, tots els esdeveniments han gaudit d'un alt nivell de qualitat i de participació. Entre altres coses, això ens indica una molt bona salut cultural i participativa per part dels portbouencs i de la gent que ens visita.

Portbou és un poble petit però amb un gran nivell associatiu. Aquesta característica el porta a ser un dinàmic centre d'activitats important i alhora a convertir-se en un espai a tenir en compte dins la subcomarca de l'Albera Marítima.

De totes les activitats culturals, socials, esportives..., en voldríem destacar tres, sense menysprear-ne cap –ans tot al contrari– que creiem superen les expectatives municipals i proporcionen al poble de Portbou una reconeixença més enllà del nostre terme municipal. Ens referim al Festival SURPAS, a les Jornades Walter Benjamin i a la Festa del Grafisme.

Sens dubte es tracta de tres activitats que surten de Portbou i que arriben molt més enllà. Proporcionen una publicitat excel·lent al nostre municipi i aporten gent durant el mes de setembre i començaments d'octubre, quan la temporada estival ja ha davallat. En aquest sentit, doncs, són un encert cultural de primer ordre i a l'abast de tothom.

Tenint en compte l'àmbit cultural general, les tres activitats responen a raons ben diferents.

El Festival SURPAS, engega sota la consigna d'un festival interdisciplinari, amb artistes de procedència i formació diferent i sota el paraigües del copyleft (la lliure creació, distribució i promoció de les obres artístiques) i la interculturalitat. Les Jornades Walter Benjamin commemoren la mort del filòsof amb d'exposicions i ponents de renom. I finalment, la Festa del Grafisme convoca una trobada oberta al voltant de la funció comunicativa i social del disseny gràfic des d'una perspectiva conscient, serena, "slow", desmarcada de l'estrès habitual dels entorns aglomerats.

Endavant, cal seguir així. ■

ARRENYNS DE MUNT I LA NORMALITAT DEMOCRÀTICA

La jornada del passat 13 de setembre a Arenys de Munt ha estat històrica. Més enllà de la consulta no vinculant (i també del seu simbolisme), ha estat un triomf perquè ha trencat tota una colla de mites que encara arrossega l'independentisme.

Mites patrocinats per Espanya, és clar. El mite del caos en cas del triomf d'un referèndum independentista, el mite del tremendisme, dels cataclismes bíblics, de la violència desenfrenada, de l'evocació de Iugoslàvia i el seu seguit de guerres fratricides. Allò tan pompós de "la festa de la democràcia" va viure a Arenys de Munt el seu millor exemple. Gent de 16 a 92 anys votant amb llibertat, en un ambient festiu i cívic. Cares alegres, somriures arreu. En perfecta normalitat democràtica, només interrompuda per la irrupció de la

Falange, amb les seves salutacions feixistes i els seus *Cara al sol*. La microconcentració de falangistes -58, tots homes, comptats d'un en un en baixar dels dos autobusos- va tenir la virtut de situar cadascú al seu lloc. Per una banda, el poble arenyenc, amb el suport de desenes de milers de catalans que omplien els carrers amb joia. Gent contenta de poder votar, gent que va votar més per la independència de Catalunya que no pas per l'Estatut del Principat, civisme, normalitat, rialles. A l'altra banda, els feixistes, els *Cara al sol*, la caspa i les fletxes. És el bàndol on també hi ha el PP i Ciudadanos. Els qui s'oposen a que es consulti el poble. Parlen de democràcia, però estan desesperats per prohibir les consultes. Què hi ha més democràtic que un referèndum? Els corres-

ponsals de fora de l'Estat espanyol se'n feien creus, com es pot prohibir una consulta? Els corresponsals, tant espanyols com catalans, no s'ho plantejaven pas, ja saben quin pa s'hi dóna, a Espanya. A Arenys ningú no ha fet campanya pel "No". El camí triat per Espanya i per l'espanyolisme ha estat provar d'impe- dir la votació tant sí com no. No han triat l'opció legítima del "No", sinó que han emprat totes les seves forces per impedir la votació. No volen ni sentir a parlar de saber la resposta a una pregunta autodeterminista.

L'unionisme no té cap argument més que aferrar-se a la legalitat espanyola per negar la capacitat per autodeterminar-se. Perquè d'arguments per convèncer no en tenen. I ho saben perfectament. ■

CARTES AL FULL

MULLA'T PER L'ESCLEROSI MÚLTIPLE

Com cada any ens superem en expectatives, ... Moltes gràcies a tots els qui han col·laborat per a la lluita contra l'esclerosi múltiple; i a tots els qui no ho han fet, els animo des d'aquí.

Moltes gràcies a tothom. ■

Montserrat Bosch Puerto.
Portbou

LA FRUITA PODRIDA

Què fan els pagesos, amb la fruita que cau de l'arbre perquè esta tocada i és mig podrida? Quan pot, passa el "rotavat", l'esmicola i l'enterra, perquè es un fruit que no es pot aprofitar, i que ha costat molts diners, perquè després de podrir-se, encara porta problemes de mosquits i plagues.

Aquest "pillet" del Sr. Millet, que ja el podem anomenar Sr. "Pillet", sense por d'equivocar-nos, està tocant la consciència dels conscients amics, en voler fer-los creure que està penedit d'haver desviat diners del Patronat, en benefici propi, per invertir en les seves propietats i en viatges per a la família; d'això se'n diu robar ho furtar (apropriar-se indegudament). Què s'ha de fer amb aquesta fruita podrida? Si fem un vol per dintre de qualsevol presó de l'Estat, de ben segur que hi trobarem presos que per sobreviure han robat un parell de gallines. Si ho comparem amb els milions d'euros, que transformats en pesetes, són un grapat de "zeros a

Foto Eduard Hortis

la dreta del Pare". Aquells estan purgant anys, guardats a la gargola, que jo no vull dir que no siguin allà on han de ser, però sí que dic que el Sr. "Pillet" no pot tenir cap privilegi, després que ell mateix ha confessat la seva culpa, però que de ben segur que no ha dit la veritat, i que n'hi ha molts mes que l'haurien de fer companyia en aquest cas, i d'altres que de ben segur que existeixen, però que no deu interessar donar-los a conèixer, ja que les investigacions i els controls no són el plat fort de la justícia en aquests país, quan es tracta de tocar a segons qui, com poden ser polítics i adinerats.

Pobret del "robegallines" que té la desgràcia d'anar a parar a la "custòdia" dels amics dels poderosos; uns per poc i d'altres per massa, com és el cas d'aquell que en tres dies va ser detingut set o vuit vegades, i encara corre.

Segons l'article del Periodico "la relació amb El Liceu", els que manifesten menys sorpresa en l'ascens de Millet i la seva prepotència progressiva emparada en el cognom, són els gestors

d'espais culturals, públics o privats. Un exemple és la seva relació amb el Liceu. Mentre que aquest ha dedicat tot el seu esforç –i més des que es va reconstruir amb diner públic– en una programació pròpia ajustada al pressupost i amb transparència comptable (observació particular: compte, que també es va posar en quarantena l'accident, donat el volum de l'assegurança).

Quan hom fa un repàs a tot aquest garbuix d'accions perverses, que afegides a històries reals, publicades per el Sr. Rafael del Barco Carreras, -lagrancorruptcion.com-, és per agafar la maleta, i anar a viure a la selva amazònica, lluny d'aquest podrimenter de personatges i d'institucions que no inspiren cap mena de confiança, ni per defensar, ni per protegir, com tampoc perquè les lleis siguin executades per allò que s'han establert. ■

Màrius Viella. La Bisbal d'Empordà

RESPOSTA A LA CARTA DE CIU DE PORTBOU

Sr. Salas, quan vostè deia en la seva carta al Diari de Girona del 8 d'agost que la gent de Portbou no és tonta i no es deixa influenciar tan fàcilment, a qui es referia? Potser als votants que no li van atorgar la majoria absoluta perquè vostè ens hauria encolomat la central eòlica? Als qui van votar PSC, als qui van votar ERC?

Les regles del joc democràtic, mentre no canviïn, diuen que per governar un país o un Ajuntament cal obtenir la majoria absoluta o pactar amb un altre grup per formar Govern. Vostè no va aconseguir la majoria absoluta i tampoc no va pactar amb ningú. Per tant, tot i recollint més vots que les altres llistes electorals, CiU ara és a l'oposició. Quan les regles canviïn i pugui governar (si pot fer-ho) la llista més votada, sense majoria absoluta ni pactes, potser llavors el senyor Mas serà president de la Generalitat i vostè alcalde de Portbou; però fins llavors no.

Ara bé, des que vostè va tenir més vots que els altres candidats (però no pas majoria absoluta) i a més no va pactar amb cap altre partit, CiU de Portbou és a l'oposició, en guerra contra el Govern municipal. I quan dic guerra, em refereixo a fets lamentables com ara boicotejar un acte d'homenatge als donants de sang de Portbou o insultar un regidor de l'actual equip de Govern quan ordenava a la brigada municipal que canviés de lloc unes jardineres al Passeig Marítim. Hi ha testimonis, entre ells agents dels Mossos d'Esquadra, i tots saben que va ser un militant d'Unió qui va insultar el regidor de l'Ajuntament de Portbou, senyor Llorenç Novés.

És a dir, es comença per l'agressió verbal, insultant un regidor, i si CiU de Portbou no ho atura, s'acaba justificant, «Es que allà baix estan molt emprenyats», que un energumen llenci un objecte a un vigilant municipal i que em toqui a mi. Per això els acuso d'autors intel·lectuals

d'aquella agressió, perquè no van censurar una agressió verbal prèvia, un insult molt greu, d'un militant d'UDC a un regidor. Vostès, amb la seva guerra contra el Govern municipal, van encendre tant els ànims que finalment es va arribar on no s'havia d'haver arribat mai, a l'agressió física, i per això els considero autors intel·lectuals.

Sr. Salas, vostès, CiU de Portbou, poden organitzar totes les reunions que calguin amb veïns del Passeig Marítim, improvisar mitjans a cada cantonada i veure amb bons ulls que d'uns quants balconcs pengin llençols, la majoria gargotejats per la mateixa cal·ligrafia (fet extraordinari en una protesta suposadament popular, espontània, no orquestrada per l'oposició). Ara bé, el que els invalida és no condemnar primer la violència verbal, un insult greu d'un militant d'Unió, cridar «fill de puta» al regidor de l'Ajuntament de Portbou, senyor Llorenç Novés, i després no condemnar tampoc una agressió física, el llançament d'un objecte a un vigilant municipal al Passeig Marítim. En la seva carta vostè tenia l'ocasió de condemnar aquests fets lamentables, però va perdre aquesta oportunitat i això l'invalida com a candidat a l'Alcaldia.

Dit això, m'agradaria parlar-li de la llibertat d'expressió. No sé si és per culpa seva o del «corrector» de la seva carta, però sembla com si vostè, i només vostè, tingués llibertat d'expressió per contestar el meu article amb una carta, però que jo no en tingués per escriure'l. En què quedem, senyor Salas, tots dos tenim llibertat d'expressió o només en té vostè? Potser cal que li recordi que des de la mort del dictador hi ha llibertat d'expressió tant pel que fa als articles d'opinió com per a les cartes?

Per altra banda, li vull aclarir que l'origen d'aquest problema rau no només en un port sense accessos adients que suposa un coll d'ampolla al Passeig Marítim, sinó també en la decisió de CiU de

Portbou al Govern municipal de fer passar la nova carretera pel centre del poble. És a dir, quan tots els municipis gironins demanaven variants perquè els cotxes no passessin pel mig dels nuclis, CiU al Govern municipal de Portbou va decidir que hi continuessin passant per interessos particulars. El primer projecte de la nova carretera era que el trànsit passés per fora del poble, per darrere de l'estació, afavorint així la descàrrega de camions en la terminal de mercaderies. Però vostès s'hi van negar i ara Portbou pateix aquests problemes: el port sense accessos adients i la circulació de vehicles i camions pel mig del poble.

Sr. Salas, vostès, CiU de Portbou, són un perill constant per a l'interès general del nostre poble, perquè o serveixen els interessos de CiU o bé particulars, els de vostès. Li posaré tres exemples: el port que va construir la Generalitat de CiU, massa gran, en eterna finalització i reparació, sense accessos adients, ple d'embarcacions franceses que no deixen ni un centímetre a Portbou, i a sobre obert a tramuntana! Pitjor impossible. Després, per interessos particulars, fan passar la nova carretera pel mig del poble quan totes les altres poblacions del país demanen variants per fora. I a sobre ara ens volien encolomar la central eòlica per interessos altra vegada inconfessables de CiU. I això per no parlar del mal que han ocasionat deixant fer el que els ha donat la gana a alguns locals de nouvinguts amb els consegüents problemes de convivència que ara costaran molt de solucionar. Vostès, pel bé de l'interès general de Portbou i del seu privilegiat entorn natural, haurien de passar-se una llarguíssima temporada a l'oposició.

Sr. Salas, per tot plegat no només no rectifico el que vaig escriure en el meu article, sinó que ho repeteixo i amplio: no es pot aspirar a l'Alcaldia sense condemnar la violència, tant física

com verbal. I si vol adoptar les mesures legals pertinents per restablir l'honorabilitat d'algunes persones, li proposo que comenci

pel militant d'Unió que va cridar «fill de puta» al regidor Llorenç Novés quan va moure unes jardineres al Passeig Marítim. La gent

de Portbou, que no és tonta, com diu vostè, li ho agrairà. ■

Àngel de Vega. Portbou

L'EXILI DINS LA MIRADA DEL FOTÒGRAF

Escriu coses que voldria oblidar però no puc. Des que sóc fora de Portbou, el meu estimat poble, m'assabento de moltes coses i la veritat és que agafo cada emprenyada de mil dimonis. És així i segurament estareu pensant que a mi em costa ben poc d'emprenyar-me. Més endavant llegireu el perquè, i que després, tot llegint el llibre, rectifico.

El dia de Sant Jordi, dia del llibre i de la rosa, passejant per la Rambla de Figueres vaig veure'n un que em va cridar l'atenció: "Retirada febrer de l'any 1939. L'exili dins la mirada del fotògraf Manuel Moros". El vaig comprar.

Potser sóc una mica curiosa, però com que jo vaig viure aquell moment, me'n recordo com si fos avui.

Aquella pobre gent que es va exiliar, no els hi deixaven passar els carros, ni els cotxes. Tots aquests vehicles varen anar muntanya avall. Algú recorda els anys que no es podia passar per les Tres Platgetes per la ferralla que hi havia? Recordo també tota la carretera amb llumets. Semblaven cuques de llum.

No recordo quin dia era, però els meus pares i jo veníem de Llança amb un camió de ferits. Sí que recordo, però, que vam passar a Cervera de nit per un camí de muntanya. Quan vam arribar a la platja de Cervera, els gendarmes ens varen detenir. Ens van portar a l'estació i allí gent i més gent. Nosaltres vam tenir sort ja que el Sr. Dicró ens va avalar.

El meu malestar vé perquè el llibre que us he esmentat, tracta de Cervera de la Marenda, Portvendres, Cotlliure, Perpinyà, etc. Segons diu, per Cervera varen passar més de 150.000 persones. Però de Portbou no diu res de res. Com passaven, volant? L'únic que diu és que el 10 de febrer de l'any 1939, a les 6 de

la tarda, entraren les tropes franquistes a Portbou.

Anant llegint el llibre, que per cert està molt ben il·lustrat, vaig entendre que el Sr. Manuel Moros vivia a Cotlliure i des d'allí va seguir l'exili fent fotografies de la part francesa.

Aquestes fotografies han estat editades amb motiu d'una exposició titulada "Un fotògraf a primera fila de l'exili". Moltes fotografies són de la frontera Portbou-

En el llibre explica que dins el camp d'Argelers s'hi podien comptar fins a 500.000 persones: homes, dones, dones en estat, criatures desnudrades separades dels seus pares... Tothom passant fred ja que no tenien cap lloc on aixoplugar-se. Diu que feien forats a la sorra, però la humitat de la platja i en ple mes de febrer..., ja us ho podeu imaginar. Cal tenir en compte, que els barracons no van estar preparats fins a la mes de juny. Per a fer foc per a escalfar-se, feien servir tot el que podien (...)

Cervera i n'hi ha moltes del camp de concentració d'Argelers.

Sé que s'ha fet una trobada i m'ha sabut molt de greu que ningú de Portbou m'hagi dit res. L'única, l'Ana Maria Garcia de Comas. Em va trucar i em va dir que ho havia llegit en El Punt.

Amb tota seguretat moltes persones de la retirada van passar per Portbou, sigui per carretera o per la muntanya, i no sabien que fugien del foc per caure a les brases. Van ser maltractats, insultats, anant d'un costat a l'altre fins a

caure en els camps de concentració d'Argelers.

Pels francesos aquests camps eren "camps de refugiats espanyols". Ara entenc la sort que vam tenir els meus pares i jo. També podíem haver acabat dins un camp d'aquests.

En el llibre explica que dins el camp d'Argelers s'hi podien comptar fins a 500.000 persones: homes, dones, dones en estat, criatures desnudrades separades dels seus pares... Tothom passant fred ja que no tenien cap lloc on aixoplugar-se. Diu que feien forats a la sorra, però la humitat de la platja i en ple mes de febrer..., ja us ho podeu imaginar. Cal tenir en compte, que els barracons no van estar preparats fins al mes de juny. Per a fer foc per a escalfar-se, feien servir tot el que podien: ceps de vinya, troncs..., i és clar, els francesos es queixaven tothora. Fins i tot va intervenir un ministre cridat pel batlle de Cotlliure.

Tot el que es llegeix en aquest llibre fa horror, i segurament no tot ha sortit a la llum pública. Segons s'explica, morien centenars de persones de fred, fam i desesperació.

La majoria de la gent anaven enganyats. Venien d'una república i es pensaven que França els rebria amb els braços oberts. Però no va ser així. Durant molts mesos ho varen passar malament, però el pitjor va venir quan els alemanys van envair la República francesa.

Ja he escrit que en el llibre hi ha moltes fotos. En una hi ha els soldats de cavalleria. Setze d'ells portaven el taüt del malaguanyat Antonio Machado. L'enterraren el 23 de febrer al cementiri de Cotlliure.

Bé, tot això és un resum d'allò que va passar i m'alegro que per fi hagi sortit a la llum.

Sapigueu que en aquells dies Portbou era un caos. Ho recordo perquè el dia 7 de febrer de 1939, la meua mare i jo vam venir a Portbou, des de Cervera, passant

fum, homes malcarats amb metrallores demanant vi i menjar. Jo plorava, m'amagava darrera la meua mare i l'hi demanava que marxéssim. Finalment, passant per

Amb prou feines podíem caminar de tantes coses que hi havia; matassos, sacs de menjar, roba... L'estació de Portbou era un cul de sac. Trens sencers acumulats a les vies. Són coses per oblidar, però jo no puc. Ara us escriuré sobre un home que llavors tenia 12 anys.

En el camí de l'èxode viscut per centenars de milers de refugiats, les fotografies testimonien una realitat molt temps oculta. Potser perquè els homes encarats amb la misèria, ahir, avui i malauradament demà, no volen recordar. Que consti que no he fet aquest escrit per la trobada, encara que m'hagués agradat ser-hi. Qui sap si amb algun d'ells podria haver parlat i tenir un canvi d'impressions.

M'agradaria que algú llegís aquest llibre del qual us he parlat, i us adonariu de la gran tragèdia que patiren milers de persones que acabaven de passar tres anys de guerra entre germans. Gràcies. ■

Nati Peral i Homs. Portbou

Foto Manuel Moros (© Fons Peneff)

pel Coll de la Farella. Teníem molta por, per tot arreu s'escoltaven trets, es veia molt de

un forat que hi havia al mur de l'església, vam poder passar a les vies i cap al túnel de Cervera.

L'AUTODETERMINACIÓ DINS DE LA UE

En general, la majoria dels estats, dels mitjans de comunicació i de l'opinió pública internacional només accepten l'exercici del dret d'autodeterminació en àmbits territorials que formen part d'un estat no democràtic o -com a mínim- que tingui actituds francament poc democràtiques respecte a algun segment fàcilment identificable de la seva població. Així, per exemple, els països occidentals van veure amb una certa simpatia la desintegració de la Unió Soviètica perquè era un règim totalitari. I, de forma similar, tothom va aplaudir amb entusiasme l'autodeterminació de les colònies britàniques o franceses després de la Segona Guerra Mundial. En canvi, actualment, poques persones semblen disposades a avaluar processos de segregació territorial a l'interior de democràcies suposadament consolidades, com les que formen la Unió Europea. En aquest sentit, ningú no discuteix

que Txèquia i Eslovàquia tenien dret a separar-se abans d'entrar a la UE; però, per contra, per a gairebé tothom hauria resultat inacceptable que, primer, l'antiga Txecoslovàquia hagués entrat a la UE i, després, hagués decidit dividir-se.

Tanmateix, l'exercici de l'autodeterminació és l'essència de la democràcia, i no només cal aplicar-lo en els casos de descolonització o en els d'estats autoritaris, sinó que ha de ser un instrument essencial per a la qualitat democràtica de qualsevol estat. Pensem-ho bé: la primera decisió que cal prendre en una democràcia, la primera de totes, és precisament amb qui vols prendre les decisions. Si no és així, si t'imposen els companys de viatge amb qui has de prendre les decisions, en certa manera es perverteix la democràcia.

L'actual mapa polític europeu és el resultat d'un interminable seguit

d'esdeveniments variats, complexos i contradictoris. Molts d'ells, com els matrimonis reials o les guerres, tenen una escassa relació amb els drets humans. Tanmateix, al s. XX s'ha començat a utilitzar l'autodeterminació com a instrument polític de construcció del mapa polític europeu. Al principi de segle, amb casos com el referèndum de Noruega o l'aixecament nacional d'Irlanda, i a partir dels 90 amb exemples com el d'Estònia, Letònia i Lituània. L'autodeterminació és una eina de radicalitat democràtica. I els estats, per més que s'hi oposin i per més que se situïn per sobre de la mateixa democràcia, han d'acabar acceptant que són instruments i no pas finalitats en ells mateixos.

L'autodeterminació és imprescindible en el camí cap a la justícia i la llibertat. ■

Oriol Junqueras

OPINIÓ

FIGUERES - PORTBOU, TRAM AMENAÇAT, per Francesc Canet

Gent compromesa amb un model de transport públic ferroviari va alertant periòdicament que el trasllat de l'estació del mig de Figueres a Vilafant acabarà provocant la minimització o desaparició del trajecte entre la nostra ciutat i Portbou. Recordem que la variant dibuixada per Fomento i assumida pel Govern de Figueres

amb talussos (pobre paisatge!). Però sobre el terreny, constatem que el tram sud sí que està avançant a bon ritme (fa poc acaba de ser instal·lat un viaducte sobre la N-II al Pont del Príncep) i en data no massa llunyana els trens arribaran a l'estació de Vilafant per la via convencional (això sí, fins al 2012, només els de merca-

cessitat d'eliminar els passos a nivell faci plantejar la cancel·lació del servei ferroviari entre Figueres i Portbou. I de l'altra, que si les coses queden com estan ara (amb passos a nivells i l'actual estació "viva" al centre) els usuaris potencials de les estacions de Portbou, Colera, Llançà i Vilajuïga veuran disminuïda encara més la freqüència del servei i quedaran condemnats, si volen anar més enllà de Girona, a haver de baixar del tren a l'estació actual de Figueres i agafar transport per anar a la nova, a Vilafant (Possiblement ja els sortirà més a compte fer aquest canvi a Girona, no pas a Figueres).

La solució ferroviària adoptada per a Figueres, la gran volta per l'oest (llarga, depredadora del paisatge, caríssima..., i difícil de concretar), pot acabar essent l'origen d'una desvertebració del territori per al transport públic ferroviari. Soterrar les vies del tren convencional, mantenint l'estació al centre, era molt més barat i preservava el paisatge. Però qui ha tingut la capacitat de decisió –i no només a Madrid– ha optat per buscar opcions diferents. En aquest context, adquireix sentit una interrogació retòrica llegida aquests dies en la premsa: "Perquè no es potència l'estació de Vilajuïga per tal que la gent de Garriguella, Vilamaniscle, Pau, Palau, Castelló, Empúriabrava i Roses pugui accedir-hi i així poder utilitzar aquest transport públic?" No és gens forassenyada, ans al contrari, aquesta proposta. ■

Platja de vies de l'estació de mercaderies de Portbou. Foto Gubert

(l'anterior de Joan Armangué i l'actual de Santi Vila) hauria de permetre mantenir la línia Figueres - Portbou i eliminar els passos a nivell que "llueix" Figueres. Sobre el paper, el dibuix funciona: el tram primer (sud) va de Vilamalla fins a Vilafant; el segon tram (nord), de la nova estació fins a enllaçar amb l'actual traçat, més o menys a l'altura de Vila-bertran, passant per sota el Castell i creuant part de la plana

deries, segons ADIF). En canvi, el tram nord, continua "només" sobre el paper i en evident risc de no concretar-se: val una picossada i l'Estat només el farà si les plusvàlues dels terrenys de l'actual estació financen les obres. En cas que s'eternitzi o es desestimi la construcció d'aquest tram nord (única garantia de supressió dels passos a nivell), podem trobar-nos amb dues possibles alternatives. D'una banda, que la ne-

MÉS QÜESTIONS DE LLENGÜES, per Joan Sànchez

Una de les més profundes discussions entorn del català com a llengua és la de la seva denominació. Al País Valencià o a les illes Balears hi ha una bona part dels catalanoparlants que per motius polítics o socials tenen animadversió a la paraula 'català' i s'inventen noms per a la llengua que parlen, per tal de no fer-ne ús. Científicament està més que provat que la llengua que es parla a aquests territoris és la mateixa. Ens fem un tip d'escoltar personalitats més o menys conespícues que ens diuen que al Regne Valencià es parla una llengua anomenada valencià, el més curiós és, que quan ho diuen, ho fan en català. També a les illes, atíats per determinats partits polítics, sorgeixen moviments que reivindiquen la categoria de llengua per allò que parlen entre ells. Aquests mateixos energúmens que diuen que parlen mallorquí –sense tenir en compte els menorquins o els qui viuen a les Pitiüses- no s'exclamen pas per parlar castellà, tot i que ells li diuen espanyol, i defensen amb el mateix 'rigor' que a l'Argentina o a el Salvador, per

dir dos llocs a l'atzar, parlen l'idioma de Cervantes.

Tots els catalanoparlants parlem un dialecte, ja sigui el central, l'oriental, el valencià o l'alguerès,

Que a l'idioma que es parla de Fraga a Maó i de Salses a Guardamar se'n digui català, llemosí, valencià, baleàric, nord-occidental, gregalès o mediterranès tant hi fa. El que és realment important és que no es perdi aquesta llengua, com passa amb centenars de llengües cada any a tot el món.

perquè la llengua com aital no existeix. La varietat anomenada estàndard, que seria la normativa, la que s'ensenya a les escoles, la que s'usa per als escrits oficials, és una convenció teòrica que a l'hora de la veritat no parla ningú i així a cada territori es parla una varietat d'un mateix idioma. Que a l'idioma que es parla de Fraga a Maó i de Salses a Guardamar se'n digui cata-

là, llemosí, valencià, baleàric, nord-occidental, gregalès o mediterranès tant hi fa. El que és realment important és que no es perdi aquesta llengua, com passa amb centenars de llengües cada any a tot el món. I això passa perquè tots els parlants es facin càrrec de la seva fragilitat i no la malbaratin ni la contaminin en nom de la diferència i ajuntin esforços per a fer-la sobreposar-se als atacs forasters.

Tots els estaments 'carpetovetònics' que voldrien que el català passés a millor vida es freguen les mans pensant en la frase de Juli Cèsar 'Divide et vinces'. Mentre els que parlem la mateixa llengua ens enfrontem entre nosaltres, ells van conquerint cada dia que passa una mica més d'espai, una mica més de terreny, una mica més de població. Penseu en la quantitat de cadenes de televisió, de diaris publicats, d'emissores de ràdio, de llibres editats, de pel·lícules doblades... i compareu quants són en castellà i quants en català. No hi ha res més a dir. ■

EL COL·LECTIU EMMA, per Josep M Loste

Un dels problemes més greus que pateix la nostra nació catalana és el seu gran desconeixement en l'àmbit internacional. De fet, malgrat els molts viatges internacionals de l'expresident Pujol i la creació de les Delegacions Exteriors del l'actual govern, la realitat catalana, en el context internacional, sovint agafa una visió molt esbiaixada.

Aquest panorama tan manipulat de la catalanitat es produeix, principalment, perquè els responsables de premsa estrangers prenen com a referència, en relació amb Catalunya, les notícies i reportatges que publica la premsa espanyola. Per aquesta raó,

per tal d'equilibrar la informació (no oblidem que la informació és poder), és necessari que des de la societat civil es faci molta més -i millor- pedagogia i proselitisme del que significa el fet nacional/diferencial català. Això és el que està fent molt bé -d'una forma modèlica- un col·lectiu de patriotes, de gent molt preparada al servei del país: el Col·lectiu Emma. Aquest col·lectiu exemplar, que pren el nom d'Emma, filla de Guifré el Pilós i de Guinedilda, comtes de Barcelona, es creà el 15 d'abril d'enguany, data en què apareix l'article del Financial Times: *Spain's "coffee for all" can be bitterbrew*, on aquest grup de

catalans respon a la manca de precisió de la realitat catalana del rotatiu anglès. I precisament, a partir d'aquest moment, s'articula la tasca cívica del Col·lectiu Emma: contestar, replicar, en anglès, francès i alemany, els articles i/o notícies de la premsa internacional que tergiversen la realitat de casa nostra. Indubtablement, el Col·lectiu Emma ens està marcant el camí a seguir. Explicar al món que el procés cap a la sobirania plena del nostre país no és cap arbitrariedad, sinó quelcom de primera necessitat, de justícia universal, per tal de poder viure amb normalitat. ■

CRÒNIQUES DE L'AMÈRICA PROFUNDA, per Lluís Bosch Martí

Una vegada més: per a informar-nos del que realment passa al món haurem de viatjar a Amèrica a través d'un llibre: *Cròniques de la Amèrica profunda*, de Joe Bageant. És un dels periodistes més llegits dels EUA, el seu retrat dels

L'autor ens anima a visitar amb ell els bars més populars del seu poble a Virgínia, Winchester. Bevent cervesa aprenem a veure com viuen els seus compariotes, els obrers pobres de la seva ciutat natal.

blancs pobres nord-americans és una obra mestra de tendresa i brutalitat. En l'actual crisi del capitalisme i de l'imperialisme ianqui mundialitzador, és molt instructiu veure com viuen els nostres alienats col·legues americans embrutits per l'alcohol, els deutes, la tele escombraria, els esports, el fonamentalisme religiós, la cacera i la manca de diners dels aturats i jubilats; que no es poden ni pagar les medicines. Tot això i més és per la destrucció del moviment sindical emancipador, compromès socialment pel macartisme, i la caça de bruixes, la patronal, l'FBI. I pels esquiroles i trepes de la falsa esquerra esnob dels liberals. Ja que americans republicans i liberals en l'economia estan, com a tot arreu, al servei de les oligarquies empresarials del petit o gran capital de façanes democràtiques.

Cada dia hi han més americans pobres que no es creuen el conte xinès nacional, part dels treballadors anònims que pateixen com tu: formen part de la gran classe mitjana americana. La realitat és que són un país de classe obrera, si entenem que classe obrera consisteix a no tenir un títol universitari, almenys les tres quartes parts dels americans ho són. En definiti-

va ets obrer si no tens cap control sobre el teu treball. I els ajuntaments dels barris més pobres si guin de negres o blancs a tot arreu intenten amagar la pobresa amb ordenances que obliguen els propietaris a fer pintar les façanes de les cases on els proletaris viuen de lloguer. L'autor ens anima a visitar amb ell els bars més populars del seu poble a Virgínia, Winchester. Bevent cervesa aprenem a veure com viuen els seus compariotes, els obrers pobres de la seva ciutat natal. Allà dins beuen xerren, canten, es ballen, criden i riuen.

La descripció és quasi goiesca o dels Breughel o Hopper. La descripció dels personatges populars és fantàstica, per la riquesa d'apunts, retrats, psicologies d'una fauna social. L'autor ens parla com realment malviuen, de què treballen, cobren, de l'estat de la seva salut, les veritables relacions familiars amb els fills, amics, veïns, etc. Hi llegim fragments tan magnífics com el següent: "Dot va començar a treballar als 13 anys, es va casar als 15, res de l'altre món, si pensem que va aprendre a tocar la guitarra als 6 anys, amb això tindreu el retrat molt precís de la vida normal de la gent del sud de la meua classe i generació".

Joe Bageant mai menysprea els seus alienats conciudadans, sempre, malgrat el realisme crític de les descripcions, hi ha una solidaritat d'afecte i parla dels seus; dels nostres, no oblidem mai la consciència de classe de treballador. Si voleu, culturitzat políticament per l'esquerra liberal que vol despertar, informar, revolucionar els seus que no es revelen davant les injustícies del fals i declinat somni americà. I en aquesta Amèrica profunda on han estat mal educats en el mite protestant de la responsabilitat, el qui no té èxit, riquesa i poder

és perquè no ha lluitat prou, és un perdedor sense autoestima ni afany de superació, perquè com diu Joe Bageant, el sistema conservador crea servents, mà d'obra barata sense sindicar-se, per ser explotada pels constructors propietaris de cases i a més s'han de pagar l'assegurança mèdica, els medicaments, etc. I és que el bon votant republicà no vol cap ajuda social econòmica de l'Estat, això seria socialisme, mal vist per Déu, ja que ell està predestinat com els seus pares a ser un pobre, un pària com el de les castes inferiors de l'Índia mil·lenària. Hi ha alguna diferència, en l'Amèrica profunda com a tot arreu: els rics són més rics. Cada dia, com a tot Euroamèrica a part d'aturats hi haurà més gent que treballarà fent de cambrer, dependent, caixers de súper, guardes, empleats de neteja.

Per a la classe mitjana de liberals professional de tots els països occidentals, durant molts anys el somni americà era: guanyar diners, tenir la millor educació, feina, casar-se, tenir una vivenda i piscina en propietat; fer amics que et poguessin ajudar en la teua carrera professional. I per als altres, els obrers pobres que no hi poden arribar per ser perdedors, fracassats des del naixement, votants del partit republicà que saben que l'ànima política de l'americà té quatre principis bàsics: 1- Emoció com a substitut de pensament, 2- Por, 3- Ignorància i 4- Propaganda. Durant les 24 hores de cada dia, les ràdios, televisions, setmanaris, diaris, esportius. No és doncs estrany que cap a 90 milions de nord-americans adults són analfabets funcionals. I tots plegats, sàpiguen llegir o escriure, estan alienats per la cultura de la televisió, el petroli, el cotxe, l'aparcament i el consum de súper, bars i el mite de Hollywood de

l'imperi de la diversitat i sobretot el culte absolut al dòlar i als negocis, el somni de ser multimilionari. No oblidem que malgrat la globalització els amos de les petites i mitjanes ciutats-empreses són els que controlen els nuclis del país. Moltes d'aquestes ciutats pintoresques que veiem des de la

finestreta en passar per la carretera interestatal, són petits feus governats per xarxes locals de famílies riques, banquers, constructors, advocats i economistes, tots votants conservadors del partit republicà. I què dir dels amos, perdó, dels empresaris locals que tots acaben fent fundacions,

col·leccions d'antiguitats, obres d'art i editen llibres fent de mecenes de l'esport i la cultura, així blanquegen i ennoblixen el seu poder, fortunes i diners amb l'aplaudiment de la classe mitjana universitària, intel·lectual i política. ■

ESTIU EIG D'UN GOS A PORTBOU, per Juan Miguel Terraza

Durant el període estival, sovint es produeix el desagradable abandonament de mascotes per part dels seus propietaris. L'egoisme de gaudir les vacances sense la dependència d'animals de com-

var a recordar allò que succeí un estiu a principis dels anys seixanta. En una visita al meu pare als tallers del Material Mòbil (Recorregut) a l'estació de Portbou, em vaig trobar que ha-

d'un vestidor (cabana) on guardàvem les piragües en Juli Masip, en Joan Suñer, en Miguel Àngel Reinoso (l'andorrà) i jo. Conjuntament vam decidir d'acollir el gos i tenir-lo com a mascota del grup d'amics. El primer fou netejar-lo i treure-li el greix. El pèl del ca començà ha adquirir la brillantor adequada. De la seva alimentació, ens ocupàvem diàriament.

Amb gran plaer gaudia dels banys al mar i es posava molt content quan el passejàvem amb piragua. Com un guaita es seia a la proa. Aquesta imatge als turistes els encantava li feien moltes fotografies.

La felicitat va durar escassament dos mesos d'estiu. El Cap d'Estació de Portbou, Sr. Besa, va rebre un comunicat de la Direcció del ferrocarril francès de l'estació de París Austerlitz, en el qual li transmetia que el propietari del gos reclamava la seva devolució. Desolats vam haver de tornar-lo.

En el taller es va construir una gàbia de fusta per al seu transport fins a París. Amb gran tristesa va obeir quan el vam introduir a dins. La seva mirada afligida reflectia el sentiment de perdre uns amics que li van concedir un estiu eieg a Portbou.

Tot això podria ser adient per a un conte per a nens, per tal que quan siguin adults sàpiguen respectar als animals de companyia, evitant així que es produeixin fets d'abandonament com el que he explicat al començament d'aquest article. ■

Foto J. M. Terraza

panyia els converteix en éssers insensibles, en cometre un acte cruel, digne de càstig.

Fa poc temps, en una estació de servei de carretera vaig observar que d'un cotxe situat al meu costat baixava un gos. Immediatament el vehicle va arrencar quedant el ca abandonat.

L'animal (al propietari se li hauria de donar aquest qualificatiu) desolat, anava cercant el seu amo. Vaig fer el comentari a l'encarregat de la gasolinera i em va contestar que amb certa freqüència succeïen aquests desgraciats fets.

Aquest contratemps em va moti-

vien acollit un gos, de raça desconeguda, amb pelatge indefinit que no es podia apreciar pel greix que havia acumulat en estar al taller.

L'animal havia viatjat a la gosserra del furgó del tren exprés amb destinació a París. A la seva arribada a Cervera, on s'havia de fer el transbord, es van oblidar d'ell. Al retornar el tren cap a Portbou, el treballador del recorregut que revisa els eixos dels cotxes, va sentir plorar un gos. Tot seguit va obrir la porta i el va menar fins als tallers.

En aquelles dates, a la Platja Gran de Portbou, disposàvem

EL NOU EDIFICI. Conte de records imaginaris, per Emili Darner. Portbou, Setembre 2009

Després de tants d'anys vaig decidir d'anar-hi en tren, tot i la dependència de l'horari que m'obligava a tornar cap a les set de vespre. Em feia il·lusió, encara que només fos per recordar l'època d'estudiant, quan feia el batxillerat a la capital de la comarca o els viatges de cap de setmana quan era a la universitat. Sempre amunt i avall en aquells trens d'abans, de colors i olors fàcilment identificables i inoblidables. En aquest tren però, m'era difícil d'evocar els antics combois, ja que era modern, confortable, net, ràpid, anava gairebé buit i, el que el em va sorprendre més, el personal era cordial i amable. Quan el tren sortí del túnel i entrà

res sempre havien viscut de lloguer, i el poc que havien guanyat treballant com a escarrassos va ser pels meus estudis. Res em va retenir, mes encara vivint a l'altra banda del món.

El que més em va impactar de l'estació no foren els canvis que l'havien transformat en un espai de servei modern d'acord amb els temps, sinó que era gairebé buida. Recordava els temps de les andanes plenes a vessar de viatgers de tot arreu, de mossos amb maletes cap aquí i cap allà i de recaders amb aquelles vagonetes en fila carregades de paquets. Baixant les escales, en arribar a la primera plaça vaig anar veient no només els grans canvis

arribar al davant del bell edifici neogòtic, recordí tota la colla de capellans que havia conegut en la meva infantesa i joventut. En sotanats fins al capdamunt, dirigint-se, més que parlant, a la gent com si fossin imbècils i amb una aureola de superioritat paternalista insofrible. Afortunadament tot ha canviat, especialment en aquest aspecte. M'han comentat que des de fa força temps hi ha un capellà ben diferent. Un home molt culte i intel·ligent, obert a totes les idees, profundament dialogant i sense cap pretensió de dictar pautes ni normes, sembla que troba temps per conversar amb tothom, sigui qui sigui i pensi el que pensi, escoltant més que no pas parlant. No tinc la fortuna de conèixer-lo personalment però tots els meus amics, amb els que encara tinc contacte només me n'han parlat be d'aquest rector. I mira que alguns són d'allò mes anticlericals i menjacapellans,

Vaig recular i baixí per les escales que van a parar al plaça del costat de la Farmàcia. La d'aquell amable farmacèutic que quan era al cafè sempre jugava a escacs. Tota la vida vivint a la Fonda, fins que es va retirar. Igual que el metge, l'altre metge, el que no era del *Seguro*, que també es va estar tota la seva vida professional a la Fonda. També era un home d'una gran afabilitat, cordial i afectuós amb els seus pacients, als que inspirava confiança en tenir sempre paraules de suport o de consol. Què diferent del metge, diguem-ne principal, el del *Seguro*. Aquest atresorava i traspuava totes les essències dels vencedors: arrogància, despotisme, duresa en el tracte, agressivitat verbal..., i ho manifestava tothora amb aquella mala llet permanent, deixant anar estirabots a tothom que se li acostava, i bé que s'hi havien d'acostar si era el metge del *Seguro*. Ara bé, "tothom" volia dir la gent de sempre, pels

Antiga casa de Can Gorgot. Foto Gubert

a l'andana principal, en veure la majestuosa marquesina de ferro tots els sentiments se'm van confondre amb un grapat d'imatges. Feia una bona colla d'anys que no venia. En acabar els estudis, establert a la gran ciutat, venia tot sovint, però quan vaig anar a viure a l'estranger només m'hi acostava per Nadal i alguna setmana a l'estiu. I això mentre els pares eren vius. En morir la mare, vaig deixar de venir. No hi tenia vivenda ni cap propietat, els pa-

urbanístics que havien modernitzat la meua petita ciutat, sinó també el nomenclàtor dels carrers que, naturalment, no era el mateix de quan jo hi vivia. Els noms de generalassos i elements afins a la llarga dictadura havien estat substituïts per noms locals, mes propers. Això era un fet prou conegut de feia temps.

Vaig allargar la passejada fent una volta cap a l'Església, pujant les escales que sortien d'un racó de la plaça on em trobava. En

quatre que eren de *l'olla*, com els hi deia el pare, sempre tenia bones paraules, especialment els que venien de la capital, on ocupaven càrrecs importants. Tots plegats anaven a oir missa des de la sagristia, això sí, en aquells reclinatoris folrats de vellut vermell.

Mai no vaig saber quina mena de sentiments m'inspirava aquell metge. Al principi i gairebé sempre era por, molta por. Cada vegada que anava a la seva consulta em feia tanta por, que per no anar-hi em sembla que tots els símptomes de la malaltia que podia tenir s'esvaïen de cop. Aquesta por després es va tornar en una barreja de sensacions que no sé com explicar, sobretot en veure com els pares s'hi dirigien quan els feia *l'honor* d'escoltar-los, que era quan anàvem a la seva consulta, és clar. Els pares sempre amb el cap cot i tractant-lo de senyor, mentre ell ni se'ls mirava i quan s'hi dirigia ho feia sense observar la més mínima norma

d'educació. Era especialment humiliant quan parlaven de mi, que estudiava a la universitat. No ho feien cofois, com fóra ben natural en uns pares, sinó com si demanessin disculpes per haver estat tant agosarats d'enviar el seu fill a estudiar, ells, uns *desgraciats* que havien d'estar eternament agraïts perquè aquella eminència mèdica vetllava per la seva salut, i per que no els denunciava, que bé que sabia tothom qui eren i com pensaven.

En fi, que vaig passar per davant de la barberia, que ara és un local buit, i vaig fer cap a l'encreuament de la Fonda, ara tancada. Tanta vida que hi havia hagut en aquell establiment. Vaig seguir tot recte fins a la carretera. La vella construcció on hi havia hagut uns pisos propietat del metge i també la seva casassa on hi tenia la consulta, ja no hi eren. Els havien enderrocat per fer-hi un edifici d'apartaments. En acostar-m'hi al principi no hi vaig parar atenció, però després en veu-

re-ho vaig quedar glaçat. L'edifici portava el nom d'aquell metge, escrit en grans lletres me-

Mai vaig saber quina mena de sentiments m'inspirava aquell metge. Al principi i gairebé sempre era por, molta por. Cada vegada que anava a la seva consulta em feia tanta por ell, que per no anar-hi em sembla que tots els símptomes de la malaltia que podia tenir s'esvaïen de cop.

tàl·liques clavades a la paret d'una de les entrades.

Vaig girar cua tot enfilant cap a la platja i pensat que potser m'hagués sobtat o afectat menys veure que algun carrer encara conservés el nom d'un generalot d'aquells que varen guanyar. ■

LA RAÓ DE LES MEVES RAONS. VET-HO AQUÍ, per Dixit Robert Eritja, 93 anys. Barcelona

Sovint em pregunten què cal fer per arribar a la meva edat, a pesar que avui dia són molts els que ja ho aconsegueixen.

No obstant, en bé dels meus semblants no em fa res d'explosar el que jo crec que són alguns dels condicionants per arribar-hi i per poder, si més no, sofrir més anys.

Perquè ens entenguem, començaré pel començament, que fa més bonic. De primer antuvi, si hom pot, cal escollir uns pares que estiguin ben sans, i sinó, acceptar els que toquin. Això és molt important, com després es veurà.

Establerta aquesta premissa, cal que la mare doni el pit a la criatura, si no té mala llet perquè, sinó, és millor prendre-li.

Després, suposant que l'individu ha superat l'etapa de dictadura paterna i pot actuar lliurement, li ha arribat el moment de posar per la seva part la resta, o sigui

tot. Cal assumir, però, que de sopars de duro ja no n'hi ha.

Ara, aprofitant-me del tan arrelat costum que la gent té de donar consells, aboco els meus, que són:

1r. Anar sempre a peu, pujar escales i muntanyes, prendre el sol esporàdicament i banyar-se nu en llacs, rius o mars d'aigües netes.

2n. Anar despullat o amb roba lleugera, sense faixes ni res que oprimeixi el cos.

3r. Fugir de tot costum o vici, màl·lel en si, o dels anomenats beneficinos. No fumar res ni prendre cap droga, legal o no.

4t. Menjar poc i sobretot cruditats, evitar espècies, picants i salses. Menjar fruita madura.

5è. Menjar alls, cebes i llimones en estat cru i sense fer ganyotes.

6è. No consumir res que s'anuncii per televisió, ràdio, premsa o s'ofereixi a domicili; tampoc cap

aliment ja preparat i empaquetat.

7è. Beure només aigua sense gasos ni sodes ni tampoc els sucres de fruita o de vegetals. No beure àcids ni cap mena d'alcohol.

8è. Practicar el sexe amb moderació i precaució.

9è. No fer cas de proselitismes religiosos, sectaris, polítics o socials; val més tenir la ment lliure.

10è. No amoinar-se per res, riure's de tot i àdhuc de si mateix. No posar els dits als endolls.

11è. Travessar els carrers sempre amb el verd i no pujar al tramvia, autobús, tren o avió en marxa.

12è. Dubtar de tot, encloent-hi aquests consells.

13è. Deixar passar els anys sense morir-se.

I si els meus consells no us satisfan, feu el que us roti, que potser viureu més i tot. ■

SENTIMENT FERROVIARI, per Juan Miguel Terraza

Una gran majoria de portbouencs estan vinculats a l'àmbit del transport per ferrocarril. Aquest article és un manifest dels meus sentiments dedicats al seu personal, al qual tinc un cordial afecte a causa de la influència familiar.

l'estació de Sabadell, poble amoninat, van obligar a aturar el tren i els passatgers van haver de marxar a peu fins a Barcelona. Quan es va normalitzar la situació, el 2 d'agost de 1909, va poder tornar el tren a Lleida. Van

Lleida, fou destinat a Saragossa, estació Arrabla, a causa de la depuració pel motiu d'haver ajudat durant la guerra un tren hospital a la zona republicana de València.

L'any 1950, li van proposar el trasllat a Portbou, recuperant la categoria de cap visitador dins el servei Material Mòbil de RENFE. L'habitatge assignat va ser la Casa Gran, edifici de famílies de ferroviaris. Això em va permetre tenir com a veïns i amics en Josep Roquer (Tion), en Pepito López, els germans Roman (Santi i Marian), en Pere Rovira, germans Trasobares (Manolo i Andrés), en Jordi Vehí, en Pepe Millàn, l'Abel Clúa, en Llensa..., tots ells fills de ferroviaris com era el meu cas. Va haver una bona convivència i compartíem bons moments en diferents activitats. És curiós que cap d'ells no hagi estat ferroviari.

He comentat que una de les qualitats del ferroviari és el sacrifici. Recordo que el més impertinent era quan trucaven a casa a la nit per avisar que s'havia produït un accident o bé un xoc o descarrilament de vagons; esdeveniments freqüents en aquells anys pel vetust material mòbil i deficient estat de les vies. Immediatament es muntava un tren de socors amb el personal necessari equipat amb eines manuals (que funcionaven amb l'esforç físic) per aconseguir encarrilar els vagons. A la intempèrie, calia suportar les inclemències del clima. No hi havia descans fins a deixar expedida la via.

Recordo que en una ocasió tot el personal va estar treballant en un descarrilament durant quatre dies enmig de les festes de Nadal, no podent-les celebrar amb les seves famílies.

Tot això que us he explicat, són vivències que m'obliguen a reconèixer els mèrits professionals dels ferroviaris. ■

Foto J. M. Terraza

Els treballadors del ferrocarril se'ls ha considerat persones amb significat professional, amb caràcter de responsabilitat i sacrifici en situacions adverses imprevistes que amb audàcia resolen immediatament. Aquesta avaluació obeeix a esdeveniments històrics que van viure els meus predecessors i que a continuació argumentaré.

Aquest anys es compleix el centenari de la Setmana Tràgica, denominació donada a la insurrecció social produïda a Barcelona i diverses localitats de Catalunya a causa de l'enviament de tropes al Marroc. Aquesta circumstància em va motivar a relatar els fets extractats d'un escrit redactat pel meu avi Miguel Cepero dirigit a la Direcció del Ferrocarril i on informava, com a maquinista que conduïa el tren de viatgers des de Lleida a Barcelona el 27 de juliol de 1909.

Durant el trajecte es va trobar amb violentes hostilitats (arrencada de carrils, tall del telègraf, tiroteig al tren...) A

ser set dies d'angoixes amb un meritori comportament del personal ferroviari davant els fets.

Durant la guerra civil, el 2 de novembre de 1937, Lleida va patir un dels més tràgics episodis de la guerra a Catalunya. La ciutat va ser bombardejada per avions feixistes italians amb l'objectiu d'entansar el pont del ferrocarril. El balanç de la desgràcia va ser de 221 morts i 750 ferits. Una de les víctimes fou el meu pare, Juan Terraza Vives, que va morir a causa de la metralla quan una de les bombes va impactar el moll de càrrega on exercia les funcions de factor en el servei de facturació.

El desgraciat succés va comportar que la meua mare quedés vídua, sola amb la seva filla Pilar de tres anys, i embarassada. Uns mesos després vaig néixer, com a fill pòstum.

Eren temps difícils de postguerra. L'afortunat matrimoni en segones núpcies de la meua mare amb Pedro Vidal Chimeno, fou un consol per a la família. Ferroviari de

CAL REPENSAR LA COSTA BLAVA, per Josep M Loste

Quan estem celebrant el centenari de la Costa Brava, seria convenient reflexionar atentament sobre el present i futur d'aquest espai geogràfic i humà tan sensacional i, alhora, tan atacat per la voràgine d'una especulació urbanística insaciable.

Abans de parlar de propostes i reflexions caldria fer esment a diverses dades estadístiques vinculades amb la greu crisi econòmica estructural actual, de caràcter global. Doncs bé, en el període de juny i de gran part del juliol, en el conjunt de la franja costanera de Portbou a Blanes, el descens mitjà de turistes estran-

gers ha estat d'un 15%. Indubtablement, en aquests moments, la Costa Brava ha de donar més protagonisme als vianants, a través de la millora, la modernització (la remodelació) dels passejos marítims.

La Costa Brava ha de saber estar al servei dels seus estadants, i això s'aconsegueix tot sabent combatre i domesticar la dictadura del cotxe. La Costa Brava ha de saber atreure més i millor turisme a través del ferrocarril i d'altres transports públics. La massiva entrada de cotxes comporta problemes de tota mena en localitats que multipliquen per

deu la seva població. Per altra banda, hem de conservar millor el nostre patrimoni natural i saber vendre molt millor les nostres arrels, costums i tradicions, des de les havaneres fins al parlar salat.

Cal potenciar les marques de qualitat i els personatges històrics, literaris i filosòfics que ens poden donar prestigi; des de Benjamin, passant per Dalí, Pla, Ruyra... I no oblidar, lògicament, el qui va donar el nom a aquest feréstec territori: en Ferran Agulló. ■

ELS XUIXOS DE CAN CORNELLA, per Antònia Solsona

Tot allò que fa en Joan a la pastisseria és deliciós: les lioneses de nata, de llimona...; el braç de trufa cremat; el tortell de crema; els bunyols; les ensaimades; els pastissos gelats; la reposteria (quan en fa!) Per a mi, però, res tan bo com el xuixo.

Xuixos grossos, marró daurat, lleugerament ensucrat, pasta fina, lleugera, gens oliosa, cap gust de fregit i a dins, la crema, al seu punt de líquidesa, gens llefiscosa, empapant la pasta..., un plaer per a tots els sentits.

Els xuixos es fan esperar durant tot l'hivern. A meitat juny ja començo a demanar, a en Joan, "quan faràs xuixos?" Sé prou bé que fins ben entrat juliol, però penso "no fos cas que se n'oblidi!" El primer divendres que en fa i després d'haver-los encarregat,

no fóra que me'n quedés sense, a les nou en punt ja sóc a la porta. Al cim del mostrador en té quatre o cinc, però els "meus" els treu de l'obrador. Comença a embolicar els dels "meus belgues" (que també els esperen en candeletes) i deixa el meu a part. En Joan fa les coses a poc a poc i a mi la boca se'm fa aigua. Sempre li dic "el meu no l'emboliquis, Joan, me'l menjo ara mateix", però ell agafa un paper, posa el xuixo al mig i agafant el paper per les puntes li fa la volta i me'l dona.

A voltes no arribo ni a la porta per començar a menjar. Surto al carrer i poc a poc el vaig assaborint. Sempre hi ha algú que em diu "t'engreixaràs, ai el colesterol...!", i jo penso "si sabessin el poc que em preocupa comparat amb el plaer que sento en men-

jar-me aquest xuixo...!"

En Joan fa xuixos fins al primer o bé, màxim, al segon divendres de setembre i l'últim dia, si és possible, encara me'l menjo més a poc a poc, amb tots els sentits ben desperts i posats en el que faig. L'hivern serà llarg, hi pensaré sovint però no me'n compraré cap perquè ja sé que no en trobaré enlloc com els que fa en Joan.

Fa molt temps, algú em va dir "*casi todo depende de casi nada*". És una frase que recordo sovint i que he repetit amb freqüència. És cert. No espero la felicitat de grans esdeveniments, però la rebo dels petits gestos quotidians com poder menjar-me un xuixo contemplant el mar. Gràcies Joan. ■

LA FUSTERIA DELS GERMANS BASCO, per Josep M Moré i Canals

Procedents de Sant Miquel de Colera, la família Basco, un patrimoni i tres fills, s'instal·là a Portbou, l'any 1926 muntant un taller de fusteria al carrer de la

Ribera, avui Rambla de Catalunya. Passada la guerra civil la petita indústria es va traslladar al carrer del Pou. Regentava la fusteria el pare

conjuntament amb els tres fills, el Jaume, en Salvi i en Faustino.

Els Bascos, com familiarment se'ls anomenava, s'integraren al poble des del moment de la seva arri-

bada, tant a nivell personal com professional. Eren molt respectats i considerats i quasi sempre estaven envoltats d'amics.

Finalitzada la jornada laboral, ens reuníem a la fusteria i improvisant un "fòrum", es parlava un xic de tot i cadascú deia la seva. Si la conversa derivava a temes polític, prohibits en aquells temps, comentaven les notícies de les emissores estrangeres, òbviament crítiques amb el règim opressiu del moment. Pel temor que algú ens pogués denunciar –llavors el carrer era força transitat– es col·locava un de nosaltres a l'entrada (existia davant un magatzem de robes

i un estanc), per alertar els companys. Tot i aquestes precaucions, la persistència de les reunions i el "currículum" dels reunits no passaren desapercebudes. Fins i tot, un inspector de policia manifestà irònicament en un lloc públic, "*que la carpinteria de los Bascos era la sede local del partido comunista*". Quan vaig escoltar el comentari d'aquell funcionari, em vaig quedar glaçat. Afortunadament tot quedà en una apreciació personal sense cap més transcendència.

Després d'un llarg període d'anys desenvolupant la mateixa activitat, simultàniament, els germans es jubilaren tancant el taller.

Arrel de la Trobada de Piragües d'aquest estiu, vaig constatar que de les concentrades a la platja, la majoria havien sortit de la fusteria dels Bascos, especialment de les mans d'en Salvi, veritable artesà d'aquest tipus d'embarcació. L'amic Eduard Menach, a qui agraeixo algunes de les dades que figuren en aquest escrit, fou el primer usuari d'aquestes piragües abans de l'inici de la guerra. Mentre s'allunyaven les embarcacions en direcció a les Freses –dos d'elles encara les havia utilitzat jo no feia gaire temps i ara les gau-

deixen els meus fills–, recordava amb nostàlgia les innumerables ocasions que jo havia fet la mateixa excursió que prolongava fins a la platja francesa de Pedrafita. Al final hi havien uns esculls en què abundaven els musclos. Iniciava la singladura de bon matí abans que sortís el sol. La seva aparició, que sembla emer-

gir del fons del mar, és un espectacle que recomano, especialment si et trobes enmig del mar.

Abans de baixar de la piragua, saludava en Vicenç, l'avi de la Carne Cler. L'home sempre era molt matiner. Potser també, igual que jo, li agradava contemplar l'aparició del sol que tantes vegades havia vist quan de jove anava amb les barques del bou. En Vicenç sempre el trobava assegut en el mur del plà de l'Os, com abans anomenaven l'explanada de les actuals barraques dels pescadors. L'home fixava la vista a les barques d'arrossegament que iniciaven la seva tasca diària i que es destacaven en la llunyania. Possiblement, igual que jo ara, sentia la nostàlgia d'altres temps. Amb en Vicenç havíem mantingut llargues converses, especialment en temes relacionats amb el mar, del qual en tenia moltes experiències.

Quan s'acomiadava, acostumava a preguntar-li "Vicenç que serà aquest temps?", i hem solia respondre mirant el mar "Bon temps, les barques encara suren!"

En el transcurs de molts anys que vaig utilitzar la piragua, recordo un munt de vivències, anècdotes i

més d'un ensurt. Recordo especialment una inesperada gropada de tramuntana tornant de Garbet. Calia arribar al Claper amb un mar encrespat com un recipient en plena ebullició. Aquest ensurt em va obligar a deixar la piragua en una platgeta a l'inici del Claper i retornar al poble escalant el terraplè.

Un altre moment complicat fou quan dues turistes angleses que no sabien nedar van caure d'un patinet d'aigua. Alertat pels crits, vaig acudir amb la piragua i quan vaig allargar-li la mà a la que presentava més dificultats, es va aferrar amb tanta força que va bolcar l'embarcació, dificultant la flotabilitat.

La presència d'una barqueta propera va solucionar la situació. Precisament, en una conversa recent amb l'Isabel Pau, present en aquells moments a la platja, varem recordar el succés i va afegir-hi "per cert, et va deixar el braç pel de blaus".

En una altra ocasió vaig recollir una gavina que surava al mar. L'animal no podia aixecar el vol ja que tenia una ala trencada. Al pujar-la a bord –prèviament em va clavar el bec a la mà– i amb la intenció de posar-la en un lloc per si es podia recuperar, es va trobar "segrestada" i va començar a grallar atraient tot seguit un vol de gavines que seguien la piragua. Això despertava la meua curiositat. Aquesta però, es va convertir en preocupació al constatar que la proximitat i el grallar constant de les aus es feia més patent. En aquells moments vaig recordar la pel·lícula de l'Alferd Hitchcock, que en versió espanyola es titulava "*Los pajaros*" on un allau d'aus envaïa un poble i agredia als seus habitants. Aquelles imatges em varen aconsellar deixar la gavina a la primera roca que va aparèixer i tot es va acabar. ■

PACÍFICAMENT, DEMOCRÀTICAMENT, per Àngel de Vega

Amb un 41 per cent de participació i un 96 per cent de vots afirmatius ja es pot dir que la consulta popular d'Arenys de Munt ha estat un èxit per a Catalunya i per al seu futur com a Estat independent dins de la Unió Europea. Han estat molts els entrebancs que l'Estat espanyol ha posat perquè tot plegat fracassés, però la societat civil del nostre país ha demostrat una vegada més que el seu horitzó nacional ultrapassa l'estat de les autonomies i els seus estatuts de cafè per a tothom. És més, que bona part del nostre poble vol tenir un Tribunal Constitucional propi, català i no pas sotmès als dos grans partits polítics espanyols, PP i PSOE. Qui són ells, els espanyols, per dir-nos si el que ha votat el nostre poble per majoria és constitucional o no? Qui són ells per dir-nos el que som i el que volem ser?

Si Espanya hagués estat un país intel·ligent, hauria copsat que l'única manera de mantenir-nos-hi units era dins d'un Estat federal, a la manera alemanya, amb lands (països) completament autònoms dins d'una federació. Però en una Espanya encara sotmesa a la pressió constant i històrica dels vencedors de la Guerra Civil, els feixistes, això no ha sigut possible. Abans roja que trencada és el crit unànime dels nostàlgics del 18 de juliol del 36. I així, amb aquestes condicions inacceptables, sempre pendents de la intervenció antidemocràtica d'advocats de l'Estat que no tenen vergonya del seu passat i present falangista, feixista, com volen que milions de catalans es trobin bé formant part d'Espanya?

Catalunya, el nostre país, té prou pes històric, social, cultural i econòmic per esdevenir el que vol ser. És a dir, un Estat independent dins de la Unió Europea. I si així serà així, serà en gran part gràcies a Espanya i als espanyols, perquè no es pot maltractar la gallina dels ous d'or o, utilitzant una altra imatge, la vaca que s'ha de munyir cada dia durant tot l'any per tenir aliment. Ells s'ho hauran

buscat. Hauran estat prou burros per perdre la mamella impositiva, econòmica i industrial que sempre els ha alimentat, des de fa segles. Però arriba un moment en què la gallina diu que ja no vol pondre cap més ou o en què la vaca diu que ja no hi haurà més llet. I ara, a setembre del 2009, després de la consulta popular d'Arenys de Munt, aquest procés històric ha començat.

Us ho garanteixo: no serà fàcil, sobretot veient quina mena de classe política tenim al nostre país (botiflers, unionistes i «patriotes» de menjadora, d'aquells que només pensen en els seus interessos particulars i familiars). Però ho aconseguirem. I ho farem pacíficament, sense disparar ni un sol tret, només amb la força de la nostra convicció. En la majoria dels processos d'alliberament nacional se sol dir que no es pot posar milions de persones a la presó i menys encara quan demanen (exigeixen!) que es respectin els seus drets com a ciutadans d'un poble, d'un país, d'una nació. Ens podran prohibir consultes populars com la d'Arenys de Munt de diumenge passat durant força temps (i alhora autoritzar manifestacions de Falange Española el mateix dia i al mateix lloc per provocar-nos, fent venir a Barcelona a més un advocat falangista de l'Estat), però no podran vèncer el nostre afany, la nostra legítima exigència com a poble sobirà d'esdevenir el que som, una nació.

Ara bé, Espanya no es deixarà prendre els impostos que sostreu de Catalunya tan fàcilment. Recordem que som la mamella impositiva de l'Estat. I a més recordem que les forces armades espanyoles (a part d'alguna missió humanitària a l'estranger) tenen com a única missió garantir la indissoluble unitat de la pàtria (espanyola), nosaltres inclosos. Això forma part de la Constitució espanyola, amb la qual tants polítics s'omplen la boca. Per tant, no hem de caure mai en la provo-

cació (externa i interna, que també n'hi ha, i força important). No hem de permetre mai que cap provocador els doni arguments per poder actuar contra les nostres ambicions nacionals.

Aconseguirem les nostres fites pacíficament, democràticament, amb la força del dret a l'autodeterminació; de les paraules, dels gestos i d'accions, com les de la consulta d'Arenys. Per cert, quin municipi gironí s'apunta a ser el següent de la llarga llista (espero) de consultes populars que se celebraran? La gran festa de la democràcia? Doncs és això, amics meus: que parli el poble de Catalunya en total llibertat. I que decideixi lliurement el seu futur.

Ho he dit abans: ens podien haver mimat amb infraestructures

Si Espanya hagués estat un país intel·ligent, hauria copsat que l'única manera de mantenir-nos-hi units era dins d'un Estat federal, a la manera alemanya, amb lands (països) completament autònoms dins d'una federació.

ferroviàries i aeroportuàries de connexió europea i intercontinental que haurien suposat un tomb en la nostra economia productiva, social i laboral (en benefici d'ells, dels impostos que recullen al nostre país!) i serveis públics moderns, eficients, tot plegat per a tenir-nos contents formant part d'Espanya.

Però no ho han volgut així i totes les ajudes europees, o gairebé, se les han quedat per a ells, per inversions en infraestructures a Espanya. I nosaltres, entretant, arribant tard a la feina o a classe per culpa de trens i d'una disbaixa ferroviària digna del Tercer Món. Ara bé, a la llarga, i si ho volen així (que ho han volgut i s'ho han guanyat) Catalunya finalment diu prou: independència. Pacíficament, democràticament, però amb total fermesa i convicció. ■

EL FUTUR DELS CATALUNYA EXPRÉS, per Ramon Caralt Elias

Quan es viatja des de l'Empordà a Barcelona tenim com opcions la carretera o els trens regional i el regional dit semidirecte Catalunya-Exprés. En aquest escrit ens ocuparem del futur d'aquest tren.

El Catalunya Exprés (des de ara CE) es un tren que circula des de Barcelona a Figueres amb menys aturades que els regionals, és més ràpid que aquest però té algunes deficiències: és un tren lent, amb poca freqüència i pateix avaries i demores, en definitiva és un transport públic que s'està desprestigiant. L'alternativa actualment és el cotxe o l'autobús, però avui en dia s'ha de dir molt clar que el futur del transport ha de ser prioritàriament el ferrocarril perquè ens trobem en la fi de l'era dels combustibles fòssils (encara que a molts els costi creure-s'ho) i ens trobem amb el problema afegit de la incidència del transport per carretera en el canvi climàtic.

Per tant, el desprestigi del CE ha de finalitzar perquè el necessitem; per aquest motiu s'han de buscar solucions per resoldre aquests problemes i aconseguir un transport públic de qualitat. Les opcions actuals dels viatgers del tren pel CE a l'Empordà canviaran dintre de pocs anys ja que s'estan executant les obres de construcció de la línia d'alta velocitat que provocaran un canvi en la situació. Per la nova via circularan els trens d'Alta velocitat internacionals i també un tren Express que unirà les quatre capitals catalanes. Aquest servei, (que ja existeix entre Lleida, Perafort i Barcelona) es denomina AVANT. Molts esperen aquest tren com la solució definitiva pel viatge a Barcelona des de l'Empordà ja que s'anuncia que viatjarà de Figueres a la Segrega en 50 minuts. Però malgrat aquests cants de sirena val la pena aprofundir en la nova situació ferroviària perquè aquesta panacea no arribarà a tothom per igual.

El Catalunya Exprés triga, per recórrer els 138 km entre Figueres i el Clot, una hora i quaranta vuit minuts a 76,6 km/h de velocitat mitja (els trens regionals triguen dues hores i nou minuts a una velo-

citat mitja de 64 km/h). Per tant es pot classificar com un tren relativament lent del segle XXI. S'ha de considerar que aquesta baixa velocitat ve motivada per diversos motius, entre ells mencionarem els defectes de la infraestructura i també la saturació de trens a l'entrada i sortida de Barcelona on la velocitat des de Barcelona fins a Sant Celoni es de 64 km/h.

Però per aconseguir més velocitat s'ha de invertir en infraestructura convencional en un moment en el que l'Alta velocitat ha generat un gran endeutament de les partides ferroviàries; per tant serà difícil la millora i tornar a confiar en el transport públic CE si no exigim aquestes inversions. Respecte a la velocitat dels CE s'ha de dir que actualment, excepte en alguns trams concrets com en el tram entre Hostalric i Maçanet o entre Girona i Celrà, i alguns altres del tram Vilajuïga i Portbou, les vies convencionals accepten velocitats màximes de 130 a 150 km/h i permetrien als CE arribar a aquestes velocitats si s'invertís en millores en la infraestructura. Amb la línia d'Alta velocitat, finalitzada la solució ferroviària a l'Empordà, no queda ben resolta ni per viatgers ni per mercaderies. En principi els trens AVE transfronterers no tenen aturada a Figueres, així es pot llegir al projecte de la línia AVE de Girona i només (segons les mateixes fonts) prestaran servei a Figueres/Vilafant per la via d'Alta velocitat els trens AVANT que iniciaran o finalitzaran el seu recorregut a Vilafant. Les mercaderies aniran per la via convencional i s'intentarà captar el màxim de trens de mercaderies pel túnel de la Jonquera perquè paguin peatge. Però en realitat, en tant no estiguin finalit-

zades les obres de la línia d'Alta velocitat, les propostes provisionals de circulació de viatgers i mercaderies no són clares, es fan moltes declaracions i es genera un gran desconcert. No entrarem ara en

aquest tema que ens apartaria de l'objectiu d'aquest escrit: el futur dels CE. Ja s'ha dit en moltes ocasions, oficialment i extraoficial, que es vol convertir el CE en un regional per la via convencional amb aturades a totes les estacions i incrementar les freqüències. L'Avant serà el tren directe per la via d'Alta velocitat. Un dels problemes que generarà aquesta solució serà més saturació a la via convencional, tant al túnel de Clot, fins a Sants com a l'entrada o sortida de Barcelona. El nou regional serà, doncs, un tren lent i si tenim pressa per arribar hauré de pagar el doble pel bitllet del tren AVANT que aniran per la via d'Alta velocitat des de Vilafant o Girona directe a Barcelona.

La solució més adequada hauria de ser la que afavoreixi al màxim nombre d'usuaris i no pas als operadors.

Hi ha un problema afegit a tot això. Segons les directius neoliberals de la Unió Europea, el transport ferroviari, com tots els serveis, també tendeix a la privatització. Per aquest motiu el servei es divideix artificialment entre els gestors de les vies ferroviàries públiques, que és l'ADIF, i els operadors o les empreses que circulen per les vies (els que tenen màquines de trans-

port ferroviari pròpies, entre ells RENFE operadora). Els operadors poden ser públics (Generalitat, Estat) o privats. És una divisió creada per liberalitzar el servei i donar entrada als operadors privats que podran competir amb els operadors públics. El traspàs de Rodalies i Regionals a la Generalitat fa referència a la gestió del diferents operadors, si bé les vies continuaran sent responsabilitat de l'Estat. Ara, algun partit Català també reclama el traspàs de vies; tot és un model complex ja que vies i operadors són part d'un mateix sistema de transport. Amb aquest model no n'hi a prou amb que la Generalitat de Catalunya gestioni vies i operadors sinó que és més important encara el tipus de gestió que es vol portar a terme, és a dir si es vol considerar el transport com a servei o com a font d'ingressos. En el paradigma neoliberal actual és molt possible que s'apliqui el principi de que les línies més rendibles siguin privatitzades.

També podran entrar operadors privats per la via AVE des de Europa. Els que seran competència de la Generalitat seran els AVANT i els Rodalies.

Amb la nova estació a l'oest de Figueres, a Vilafant, els viatgers de Portbou haurien de transbordar en la nova estació si volen agafar un tren exprés AVANT. Però la nova estació de Vilafant i la via convencional a Portbou no estan encara enllaçades pel nord i n'hi ha per estona. Sinó fan l'enllaç pel nord, els viatgers de Portbou hauran de transbordar a Figueres-centre amb un autobús fins a l'estació de Vilafant (o seguir fins a Girona via convencional i transbordar allí).

Amb la proposta de trens ràpids per la via AVE i trens lents i mercaderies per la via convencional, aquesta es convertirà en una instal·lació de segona i es deteriorarà sinó es fa un gran esforç inversor, difícil amb l'alt endeutament que ha generat la política de inversions en alta velocitat de l'Estat Espanyol. S'ha de dir que malgrat l'entusiasme de molts, la política de l'AVE és una política de baixa rendibilitat social (relació entre inversió i usuaris).

El transport ferroviari, ara ja considerat com a negoci pels gestors, vol treure el màxim benefici dels clients (ja no s'anomenen usuaris) i

necessitarà com més clients millor. Es potencia la mobilitat i no la sostenibilitat. Les campanyes per captar i induir nous viatgers serà forta. Per captar nous clients per la via AVE des de Figueres a Barcelona es contarà amb un gran aliat, el Pla Director Urbanístic del Sistema Urbà de Figueres, un pla prou agressiu en quant a infraestructures i amb un model urbà que promou un gran creixement urbanístic i que inclou en les seves seductores propostes la oferta de un tren molt ràpid per viatjar a Barcelona o l'àrea metropolitana per anar a treballar i tornar a dormir a l'Empordà o Figueres destinant part del sou a l'abonament del bitllet AVANT. Una proposta cara i especulativa.

El que interessaria ara és buscar solucions per mantenir i millorar el servei ferroviari de qualitat per la via convencional. Ambdues infraestructures estan pagades amb diners públics i les dues haurien de donar servei públic de qualitat, és a dir s'hauria de millorar la via convencional i dotar de preus subvencionats els bitllets de les dues línies per fer-los assequibles a tots. Un servei ràpid no ha de ser patrimoni d'uns pocs. D'altra banda, subvencionant els bitllets dels AVANT per la via d'Alta velocitat es recuperaria part

Amb la nova estació a l'oest de Figueres, a Vilafant, els viatgers de Portbou haurien de transbordar en la nova estació si volen agafar un tren exprés AVANT. Però la nova estació de Vilafant i la via convencional a Portbou no estan encara enllaçades pel nord i va per a llarg.

de la baixa rendibilitat social de la inversió feta en alta velocitat. A mig termini, el transport ferroviari ha d'anar augmentant progressivament entre Barcelona i França i les dues línies que coexistiran haurien de ser explotades en el futur amb intel·ligència per treure el màxim servei (que no el màxim benefici!) A mig termini, tenir dues línies, d'amplada nacional (una) i internacional (les dues), pot donar solucions imaginatives en els trams saturats com la utilització de trens que

podrien passar d'una a l'altra i donar servei a més poblacions segons les necessitats de futur, això sí, sacrificant velocitat. En definitiva la línia AVE no ha de ser un sistema tancat ni la Generalitat ha de tenir cap por a reconèixer que una gestió pública és tant o millor que una gestió privada si ve acompanyada del finançament adequat.

Malauradament les institucions estan seguint el model de transport que marca el neoliberalisme; l'AVE és un negoci i ha de quedar tancat a aventures socialitzants. Per aquest motiu no podem comptar ara per ara amb l'Estat ni amb la Generalitat per reconduir aquest model ferroviari neoliberal cap a posicionaments de defensa d'un tren social i públic. S'ha d'utilitzar molta pedagogia i divulgació i també molta pressió popular per aconseguir alterar els projectes oficialistes. El futur que voldríem pels CE, és clar: aconseguir un tren semidirecte de qualitat igual que els AVANT, i amb més velocitat que l'actual CE. La pressió s'hauria de buscar per la solidaritat entre els usuaris i treballadors dels CE des de Barcelona a Portbou (i fins a Lleida si cal) i aconseguir així més força davant de l'Administració. No oblidem que s'ha de continuar reivindicant la centralitat de l'estació de Figueres. Finalment, és imprescindible anar cap a un debat de base i una consulta popular sobre el futur del ferrocarril, tant de viatgers com de mercaderies, per aportar idees i solucions ferroviàries. Però, serà possible aconseguir aquests objectius? L'escepticisme és normal donada la poca resposta social i política que estem veient últimament, però vindran temps en que aquestes reivindicacions seran tan evidents i necessàries que s'aconseguiran; encara que sembli difícil, es tracta d'accelerar el punt d'inflexió pressional socialment i per aquest motiu s'ha de buscar la participació activa de tots, que és el mateix que dir buscar més democràcia participativa (i no representativa) a les decisions ferroviàries institucionals dins de la sostenibilitat de la mobilitat en un moment en el que l'aposta pel ferrocarril hauria de ser prioritària.

En algun moment s'ha de començar el canvi de tendència i ara és el moment. ■

L'ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE PORTBOU, per Pere Gubau i Valls. Rector de Santa Maria de Portbou

El temple parroquial de Santa Maria de Portbou començà a construir-se el 1879. L'arquitecte va ser Joan MARTORELL I MONTELLS (1833-1906). S'inaugurà al cap

més hi ha la imatge de l'apòstol Sant Jaume, patró del poble, i Sant Jordi, patró secundari de Catalunya. (A la façana, hi ha dos noms: a la dreta, L. PUIGJANER;

a l'esquerra, J. FLOTATS)

Dins del temple, entre els contraforts, hi ha tretze vitralls. Varen ser restaurats als anys quaranta; es va tenir molt en compte els originals pel que fa a colors i motius. A l'absis, hi ha el vitrall on es mostra

l'Assumpció de

Maria (al mig), l'apòstol Sant Jaume (a la dreta) i els tres Reis (a l'esquerra). Tenim així Maria, titular del temple, Sant Jaume, patró del poble (festa Major, a l'estiu) i els Reis (la festa petita, a l'hivern). Cada vitrall està dividit en dues parts, amb dos arcs apuntats, que tanquen una petita rosassa amb motius calats.

El campanar té 36 m. quadrats de base, en forma d'octaedre i 32 m. d'alçada. Hi ha tres campanes. La **grossa** té 82 cms. de diàmetre, 97 cms. d'alçada i pesa 330 kgs. El seu nom és ÀNGELS. Hi té inscrit aquest text: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis* (Glòria a Déu a dalt del cel i a la terra pau als homes de bona voluntat). La **mitjana** fa 66 cms. de diàmetre, 81 cms. d'alçada i pesa 180

kgs. Té per nom ELOISA. Porta aquesta inscripció: *Christum Regem adoremus* (Adorem Crist Rei). La **petita** medeix 52 cms. de diàmetre, 65 cms. d'alçada i pesa 90 kgs. Li posaren CECILIA. Té aquesta inscripció: *Ave Maria gratia plena* (Salve, Maria, plena de gràcia). Foren consagrades i col·locades el 22 de juliol de 1956.

El temple pot ser vist com una obra arquitectònica i com a expressió de la fe d'unes persones. Ben segur que el construïren per celebrar-hi la missa, els sagraments de la iniciació cristiana (baptisme, confirmació i eucaristia), les exèquies per acomiadar amb el ritus funerari els seus difunts i celebrar-hi l'amor compromès amb el sagrament del matrimoni. També per demanar ajuda i perdó a Déu (penitència), o donar-li gràcies.

Al s. XXI també un grup de portbouencs cristians anem acudint al temple per celebrar-hi la litúrgia. Ens reunim els disabtes i vigílies de dies festius a les 8 del vespre per l'eucaristia i també els diumenges i festius a les 11 del matí. Com els nostres avantpassats també celebrem els casaments i els sagraments de la iniciació cristiana i del perdó, i hi acomiadem els nostres difunts amb la missa exequial.

La Parròquia de Sta. Maria vol ser una llar oberta per a tothom: per als qui compartiu la nostra fe en Jesucrist i la celebrem i per als qui simplement admireu l'art i l'estil del temple i respecte la fe d'aquelles i aquells qui ens hi reunim per a celebrar-la. Tots hi sereu benvinguts i ben acollits. ■

Església de Santa Maria de Portbou. Foto Gubert

de dos anys. Originàriament fou una capella particular de la família PLANAS; després s'obrí als treballadors de la companyia del ferrocarril i, finalment, a tot el poble.

És d'estil neogòtic. Té una llargada de 33 m., una amplada de 8'50 i 20 d'alçada. És d'una sola nau. Al retaule de darrere l'altar, hi trobem la imatge de la Verge Puríssima, l'autor de la qual és Frederic MARÉS I DEULOVOL, nascut a Portbou (1893) i mort a Barcelona (1991). El baldaquí és obra de l'arquitecte Josep Mª FELIU. El sagrari i la creu són obra de l'escultor Domènec FITA I MOLAT, nascut a Girona (1927).

Majestuosa és la seva façana: tres portalades i una gran rosassa. Dalt de la porta principal hi ha la Verge entre dos àngels. A

TRAMUNROCK, per Antònia Solsona

Finals de setembre. Aquest estiu tan calorós va marxant poc a poc. Espero la pluja que ve molt lentament. Tinc els pous de l'hort

secs i no puc plantar gairebé res. La terra no té la saó que necessita.

Els nens han tornar a l'escola. La

casa és buida i aprofito la calma d'aquest setembre per posar-hi ordre: llenço les joguines trencades, deso les que demanaran

quan tornin, reciclo llibres que no he de tornar a llegir, duc a l'Humana la roba que ja no em posaré, trenco apunts que no he de tornar a consultar, remeno armaris, calaixos...

Quan arribi l'octubre faré d'avia sempre que em necessitin i aniré més justa de temps.

També la calma d'aquest setembre convida a revisar les vivències d'aquest estiu i ordenar-les en els racons de la memòria.

Portbou, com sempre, ens ha ofert un munt d'activitats diverses: sardanes, exposicions, xerrades, concerts, festes populars, balls, activitats esportives... Hi he assistit sempre que m'ha interessat i he pogut, i com sempre he gaudit amb les sardanes, els concerts a l'església, la poesia davant el Memorial Walter Benjamin, el festival SURPAS, però sobretot el Tramunrock.

Suposo que són, sobretot, dues les raons que fan que m'agradi tant aquest festival. Una, el fet de ser el rock la música de la meva joventut i la que, juntament amb el soul, l'ska, el reggae, el jaz..., m'ha acompanyat mentre els fills

de ben segur tornarem a escoltar vora el mar. Gent que toquen pel plaer de la música i són capaços

de commoure'ns amb les seves balades o sentint en Pol musicar els seus records que són els de tot el poble. Dos grups "Kodul" de Berga i "Error Genético" de Figueres, tots dos molt nombrosos, joves, nerviosos, contents, ansiosos per tocar, segurs d'ells mateixos, tocant cançons pròpies, versions de grups coneguts, sons de la terra (els de Berga). Veient-los amb els seus instruments pensava "quantes hores de solfeig, quantes hores d'instruments, quantes classes pagades a La Flauta Màgica, l'escola de música, al conservatori,...!!" Molts d'aquests joves faran de la música el seu futur professional.

Els altres dos grups "No problema" i "The Penguins" bàsicament música ska, que no vaig poder veure (el cos ja no donava per més) em van agradar molt. La resta de grups ha van fer molt bé segons la opinió dels qui hi eren, molt especialment "Anarkolokaos" i "Afonía Kronica" que són els de casa.

Els joves hi eren tots, molts, els més grans i els més joves, de colles diferents però junts, contents, cansats, enfeïnats, preocupats, nerviosos..., darrera la barra, rebent els músics, ocupats en el muntatge, preparant-los el sopar..., i tantes qüestions que van haver de resoldre per tirar endavant un projecte con aquest. I se'n van sortir. Errades? Segur. Coses que van anar malament? Més d'una. No erra qui no arrisca. I com s'aprèn, si no és dels errors? Muntar un festival com aquest implica una responsabilitat només coneguda per tots aquells que tiren endavant actes perquè tot un poble en gaudeixi.

Hi havia gent (poca de casa), pares que venien a veure els seus fills, amics, veïns, molt colerencs i

Foto Gubert

Els joves hi eren tots, molts, els més grans i els més joves, de colles diferents però junts, contents, cansats, enfeïnats, preocupats, nerviosos..., darrera la barra, rebent els músics, ocupats en el muntatge, preparant-los el sopar..., i tantes qüestions que van haver de resoldre per tirar endavant un projecte con aquest. I se'n van sortir.

s'anaven fent grans. L'altra, i suposo per deformació professional, aquest és un festival que organitzen els joves de Portbou i a més, força sovint a dalt de l'escenari sempre sol haver-hi algun músic que he tingut a classe o conec bé i m'agrada compartir amb ell la seva música.

Aquest anys els joves han estat molt agosarats organitzant un festival que ha durat dos dies i on hi ha actuat once grups. Dos de veterans "Border Line Blues Band" i "Locura de amor" que ja coneixíem, que havíem vist actuar i que

figuerencs. Em vaig sentir orgullosa d'aquest jovent que fa coses encara que a voltes no les entenguem o no ens agradin.

He sentit massa vegades "és que avui dia els joves...!" Els nostres joves, els d'aquí, els del país, els d'arreu, no són ni millors ni pitjors que érem nosaltres. Això sí, diferents. Fruit de la societat que els toca viure amb els avantatges i inconvenients, una societat que nosaltres els adults hem ajudat i contribuït que sigui com és (a voltes no me'n sentí pas orgullosa).

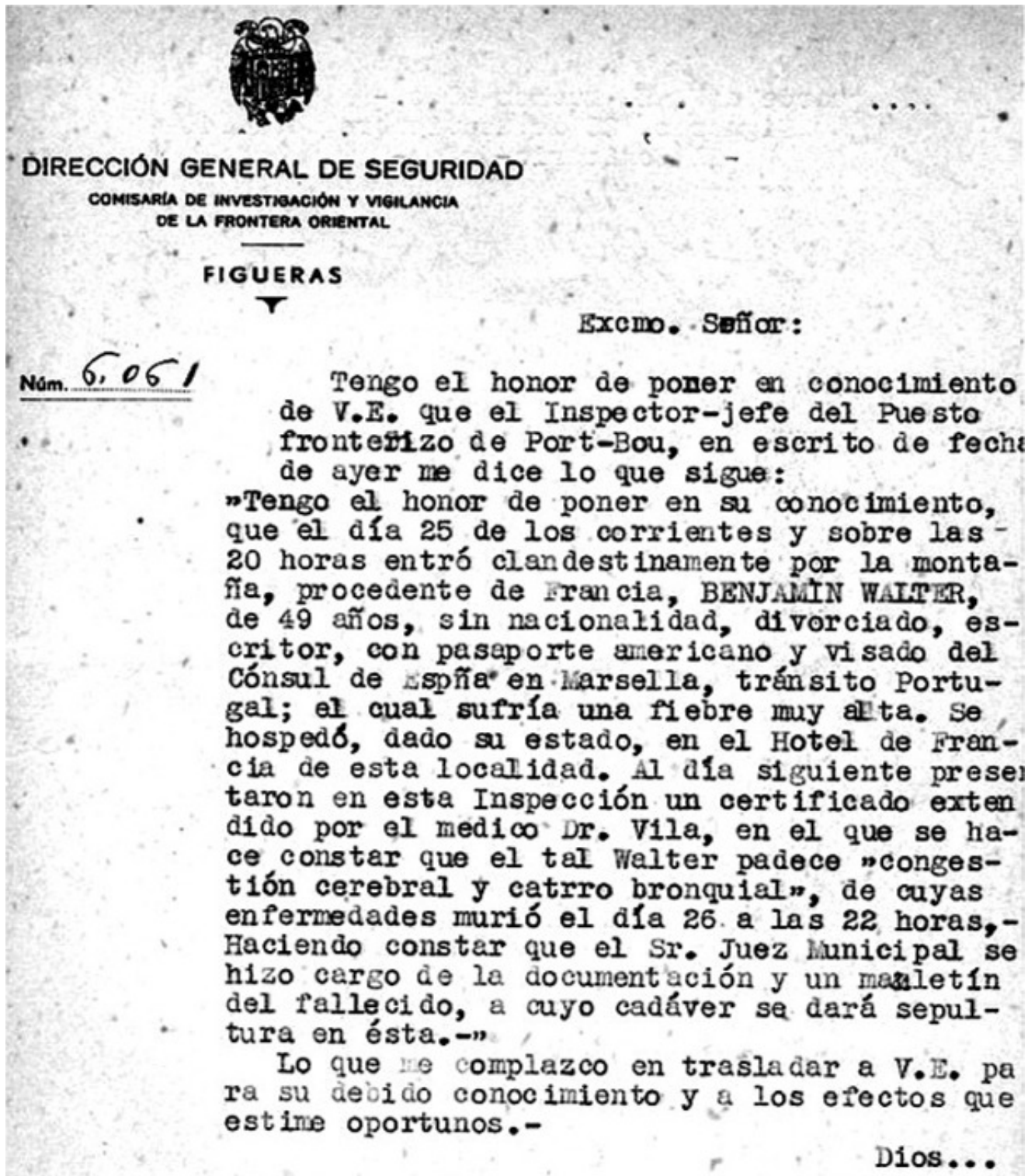
El futur dels nostres pobles està a les seves mans i segur que no ho faran pitjor que nosaltres. El jovent estudia, treballa..., tenim i tindrem metges, treballadors de la neteja, botiguers, arquitectes, maquinistes, filòlegs, químics, escombriaires, mestres..., de tot... i més d'un trobarà fàcil el camí del viure, com ha estat sempre, amb crisi o sense crisi. Uns es quedaran al poble, molts marxaran perquè voldran o no els quedarà més remei, però segur que allà on seran tiraran endavant projectes de tot tipus i se'n sortiran perquè aquí hauran fet el seu aprenentatge.

Nois, noies: que ni la feina, ni les crítiques, ni el desencís, ni els errors, ni les errades... us desanimin a continuar organitzant el festival de rock, i tot el que porteu entre mans encara que només sigui perquè molta gent com jo puguem gaudir tant com ho hem fet amb el Tramunrock 2009. ■

DOCUMENTS HISTÒRICS

Fa uns mesos en els fons de l'antic Govern Civil de Girona i després de dos anys d'estudi minuciós i catalogació, entre els documents repartits en 3.993 unitats d'instal·lació i les 2.311 fotografies, que ara es podran consultar a l'Arxiu Històric provincial de Girona, es va trobar aquest important document referent a l'arribada a Portbou de Walter Benjamin.

L'escrit ens descriu amb detall la curta història del filòsof a Portbou. És el primer document oficial, però, que testimonia que Benjamin va travessar malalt la frontera.

LLENGUA

PERQUÈ WALTER BENJAMIN ENALTÍ LESKOV?

per Cari Oriol Serres

Nikolái Semionovitx Leskov fou un escriptor rus i un dels grans literats de la segona meitat del segle XIX. No obstant això, fou menyspreat al seu país pels seus contemporanis i pràcticament desconegut a la resta, el nostre país inclòs. Escrivia de forma satírica, irònica, burlesca... la qual cosa podria explicar moltes de les antipaties que despertà. No es casava amb ningú i cantava totes les veritats; això al nostre món no acostuma a agradar gaire. En canvi, contrastant amb aquesta actitud, es manifestava amb tendresa, respecte i delicadesa vers les persones més senzilles que componien el poble rus. Hi havia un sector social que respectava i més ben dit, admirava i li retria devoció: el que estava compost per les persones que mantenien vives les tradicions de temps pretèrits i que transmetien en forma de literatura oral aquells contes, folklore, narracions, heretats dels seus avantpassats. Aquestes persones formaven gremis d'artesans d'orígens remots, provenint de l'edat mitjana la majoria d'ells. En aquest món, Leskov hi trobava l'ànima del poble, del seu poble, que tant estimava i del que se'n sentia orgullós.

Leskov i aquest món va restar adormit, fins que passats molts anys, més de mig segle, alguns artistes i pensadors el miraren d'una altra manera, sense susceptibilitats ferides, descobrint en ell un gran escriptor. Un d'ells fou Walter Benjamin, el qual en

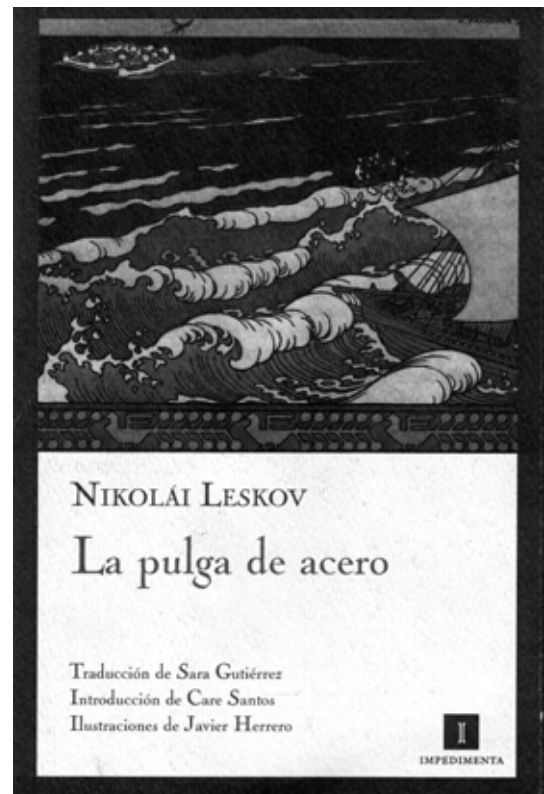
l'obra titulada *El narrador* valorà de manera excepcional Leskov i la literatura popular. A partir d'aquí, el món ha anat coneixent l'obra de Leskov i de fet ara n'estan proliferant les traduccions. Tot això doncs, es deu en una proporció molt gran a Walter Benjamin.

En aquest opuscle analitzà l'art de la narrativa i les seves característiques, tot citant com a exemple continuament l'obra de Leskov. Walter Benjamin opina que la font del narrador radica en l'experiència obtinguda en les transmissions de boca a boca. Com l'obtenen? En el contacte directe amb les persones que guarden les històries, la qual cosa es pot aconseguir en els viatges a terres llunyanes o bé també endinsant-se en la pròpia terra d'origen i assaborint-ne les tradicions i relats. Un exemple del primer el podríem trobar en el mariner mercant que navega d'una punta a l'altra de món.

L'altre, en el camperol sedentari del propi país.

Leskov va treballar com a agent comercial a les ordres d'un oncle polític, que administrava els enormes patrimonis de dues importants famílies de la noblesa russa. Aquest treball l'obligà a viatjar constantment durant alguns anys.

Així fou com va creuar les immenses extensions de Rússia, des del Bàltic fins al Caspi. Connectà amb gent molt diversa, a més a més de la convivència amb camperols del seu país. El resultat fou l'important recull de llegendes, costums, creences, expressions de

tot tipus; és a dir, entrà en contacte amb l'ànima del poble i aquesta va nodrir el seu esperit. El fet que Rússia gaudís d'un territori més que considerable facilita un requisit indispensable per a un narrador: el contacte directe amb la diversitat. Va poder cercar històries directament de les

fonts populars, que li proporcionaren les més variades anècdotes per als seus relats posteriors. Leskov, en escriure-les després, rendia un homenatge a les fonts i a la vegada mantenia el cicle de la literatura oral, en tant que actuava de transmissor. Al segle XIX, eren molt populars unes petites narracions del folklore rus –les *skaz-*, a les que Leskov s'hi va apropar atret per l'esperit de les narracions orals i les llegendes del poble rus narrades pels seus propis subjectes. El seu treball el forçava a viatjar d'un extrem a l'altre de Rússia. El seu esperit observador es concentrava en la gent senzilla, sobretot els camperols de vida penosa en condicions d'esclavatge. I així fou com Leskov va correspondre a la tesi de Walter Benjamin: "l'experiència que es transmet de boca en boca és la font de la que s'han servit tots els narradors".

Aquest breu escrit de Walter Benjamin - *El Narrador*- és un dels seus més famosos i de més repercussió en la teoria literària actual. Convé, per tant, aclarir-ne alguns conceptes referents a l'art de narrar i a la novel·la. Considera Leskov un narrador i l'exalta, entre altres raons per ser una de les últimes persones que han cultivat aquest art, que Benjamin creu

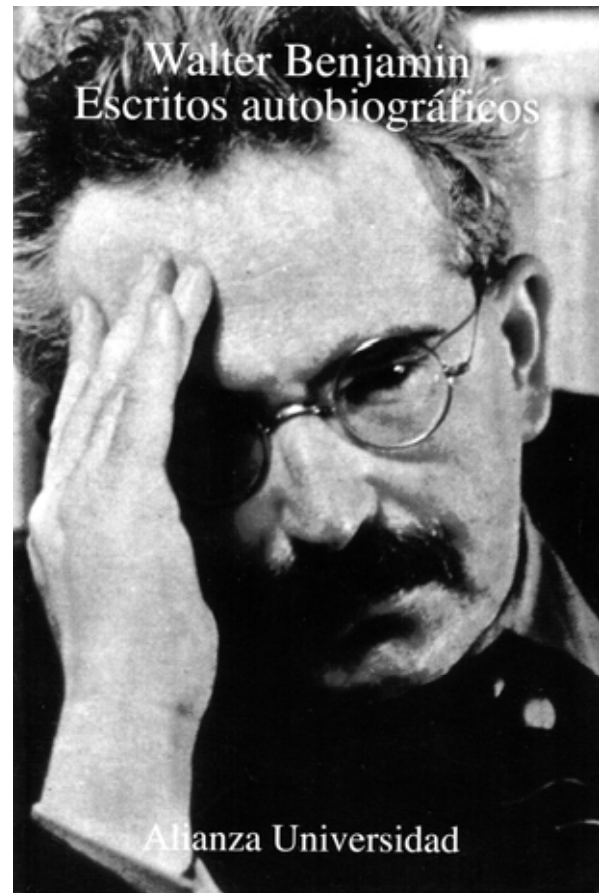
I així fou com Leskov va correspondre a la tesi de Walter Benjamin: "l'experiència que es transmet de boca en boca és la font de la que s'han servit tots els narradors".

Aquest breu escrit de Walter Benjamin - El Narrador- és un dels seus més famosos i de més repercussió en la teoria literària actual.

cada vegada més desaparegut. És un art que s'està perdent –ens diu- en benefici de la novel·la. Quina n'és la diferència? La novel·la és una creació sobretot burgesa, obra d'un escriptor que tre-

balla al despatx de casa seva. La narració prové del seu poble i constitueix una experiència que es transmet de forma oral. La seva època d'or fou l'edat mitjana i es gestà en la corporativa artesana: els gremis medievals. D'aquesta font, pròpia o transmesa, la pren el narrador que, a la vegada, la transporta als que l'escolten, tot enriquint-ne la divulgació. És un cicle literari constant. El novel·lista, al contrari, escriu en solitud dins de quatre parets que, en aquest cas, l'allunyen tant del passat com del futur. L'escriptor de novel·les inventa; el narrador beu de les fonts populars. Màxim Gorki diu: "Leskov és l'escriptor més profundament arrelat al poble i està lliure de tota influència forana". El narrador tindrà les seves arrels en el poble i sobretot en els sectors artesanals, diu Walter Benjamin. Cal tenir en compte que aquesta és una concepció marxista, en la qual Leskov, Gorki i Walter Benjamin hi participen i de la que Lukács n'és el gran teoritzador en la famosa obra: *La teoria de la novel·la*. Les corporacions artesanals, tan pròpies d'èpoques medievals, concentraren i proliferaren les narracions i el folklore. Són l'altre font de tipus sedentari de la que ens parla Walter Benjamin: "la corporació havia servit d'escola superior. En ella s'hi conjuminava la notícia de la llunyania, tal i com la referia el que havia viatjat molt de tornada a casa, amb la notícia del passat que prefeix confiar-se al sedentari". Són, per tant, dos grups molt competents. La figura del narrador –segons Benjamin- adquireix la

seva plena corporeïtat només en aquell que encarna ambdós. Ex-

plica que, quan algú ha fet un viatge, sempre ens pot explicar alguna cosa; en aquest cas, veu en el narrador la persona que ve de lluny. Però, amb quin plaer s'escolta, també, aquell que honoradament es guanya la vida, sense abandonar la terra d'origen, de la que coneix les tradicions i històries. Ambdós estils de vida – el del mariner mercant, el viatger i el camperol sedentari- han generat en gran mesura respectives estirps de narradors. El gresol de tot això serien les corporacions gremials de l'Edat Mitjana. El mestre sedentari i els aprenents immigrants treballaven junts en el mateix taller i tot mestre havia estat abans treballador immigrant abans d'establir-se en el seu lloc d'origen o lluny d'aquest. Walter Benjamin considera que per al camperol o mariner convertit en mestre patriarcal de la narració "la corporació havia servit d'escola superior". I aquesta és la font d'on beu Les-

kov i que explica el reconeixement literari que li retrà Benjamin. Entendre Leskov és analitzar els dos trets del seu temperament. El Leskov més conegut és l'irònic, el burlesc, el que està carregat d'una bona dosi d'humor, que no perdona res i de les mofes del qual molt pocs es lliuren: el propi tsar, els cosacs, els popes de l'església, els alts dignataris del país... Hi ha un altre Leskov més sentimental, que s'enorgulleix de les persones senzilles, especialment d'els artesans. És el Leskov que enalteix Walter Benjamin. Per tal de sumar-nos a aquest homenatge, com a cloenda, parlarem d'una obra de Leskov considerada la millor per la crítica y "d'excelsa" per Walter Benjamin: *La pulga de acero* de 1881. És molt divertida, una rialla contínua i, també, un retrat càustic de la vida russa, tan de l'estil de Les-

kov, que deia el que s'havia de dir i sense casar-se amb ningú. S'entén, també, les poques simpaties que despertà. El llibre s'ha de llegir com una faula, on s'enfronten l'art i la tecnologia russes amb les europees occidentals, concretament angleses.

El relat és el següent: quan el tsar Alexandre visita Anglaterra, els anglesos, per impressionar-lo, li regalen un minúscul autòmat, una màquina prodigiosa, que només pot ser contemplada si es mira a través d'un microscopi, de tan petita com és: una puça d'acer mecànica. Atiats per l'afany de competència, els russos intenten trobar l'artesà que construeixi una cosa superior per demostrar als anglesos les seves capacitats. Triaran per a l'empresa un prodigiós artesà de Tula, ciutat al sud de Moscou, guenyo i esquerrà. El curiós és que Leskov va as-

segurar haver-lo conegut. La solució final –que no desvetllaré– és la que demostra un enginy incalculable.

Els anglesos causen admiració al tsar, que es meravella del seu enginy: "sou els millors artesans del món". Però Leskov demostra que els russos eren tan capaços o més de fer tot el que es proposaven, només els mancava rebre una educació profitosa.

Deixo al lector la sorpresa final. Què ha pogut fer l'Esquerrà amb l'ajut de dos artesans més a una puça microscòpica d'acer? El tsar no veu res. No veu ni la puça. Ha d'agafar el microscopi i enfocar-la. No veu res de nou. Li diuen que enfoqui només una poteta. Què li han fet? El resultat és espectacular. ■

DARRERE ELS VIDRES, per Enric Roca

Pot ésser per que a vegades la memòria em traïx, pot ésser per que tinc la tendència a mitificar la meva infància, em dóna la sensació que ara no plou com abans. Sembla com si les borrasques, els fronts, s'haguessin encomanat de la nostra vida ràpida i fugissera. Les perturbacions ens fan visites de metge i sempre tenen pressa. Quan els meteoròlegs anuncien un llevant ens adverteixen que la borrasca només ens deixarà aigua un dia i mig. Quan arriba, plou a cors que vols, però ràpidament els núvols s'esvaeixen i torna a brillar el sol.

Recordo amb delectació els llevant de la meva infància. Llavors els signes del canvi de temps ens arribaven a través dels meteoròlegs locals, bàsicament algun dels pocs pescadors que hi havia a Portbou. L'única televisió que hi havia, la que ara ha complert cinquanta anys, ens donava una previsió massa general com per tenir-la en compte. Una ratlla nuvolosa a l'horitzó, els crits nerviosos de les gavines o un tuf gene-

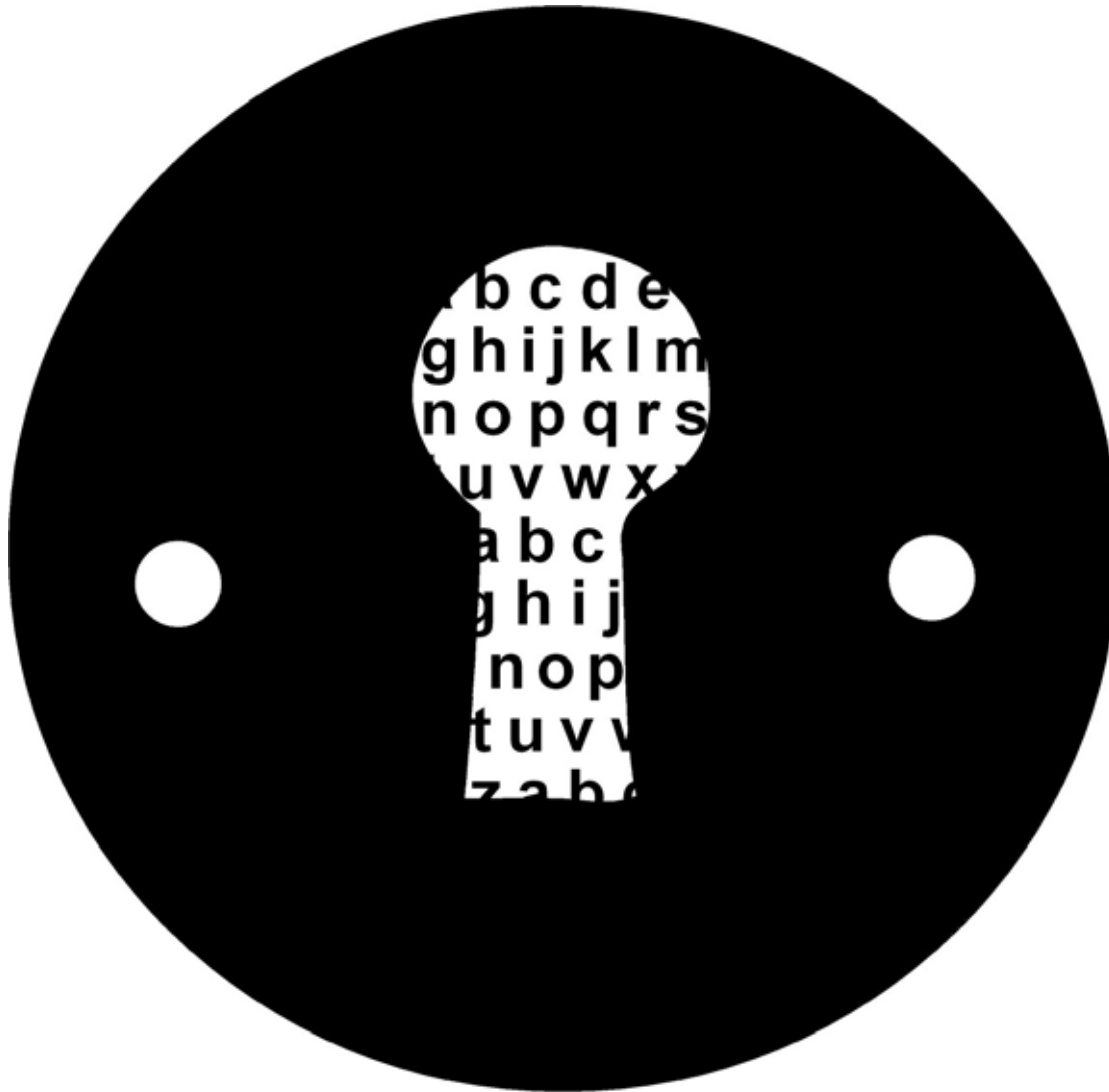
ral provinent del clavegueram eren una previsió més fiable que tots els models meteorològics que es puguin consultar avui en dia. El vent començava a bufar de mar, humitejant-ho tot, les onades s'allargassaven i trencaven a la platja deixant un pòsit d'escuma blanca. Poc a poc mentre el cel es cobria de núvols grisos i filamentosos, les ones agafaven velocitat i alçada mentre el vent, decidit, constant, et portava una llunyana fortor de mar. Arribaven les primeres precipitacions, pluja menuda, insistent. Lentament, els basals s'eixamplaven i sovintejaven en el passeig. Apareixien els paraigües en el paisatge tardorenc. Durant dies l'aigua queia a intervals, generosa, sobre la petita població.

A classe, com de costum no se sentia ni una mosca, per por de les inevitables represàlies. Com que el meu pupitre s'arrangera amb la fila de la finestra, quan el mestre no se n'adonava mirava les gotes baixant lentament pels vidres, que,

entelats per les nostres respiracions agafaven un aspecte de glaç. Les gotes lliscaven empeses per la gravetat de dalt a baix, però en la seva caiguda s'aturaven un moment, atrapades per alguna imperfecció del cristall, s'allargaven i tornaven a patinar ràpides fins l'ampit enrajolat de la finestra. Mentre a la pissarra el mestre dibuixava entre les línies pintades de blanc títols florits i barrocs, els alumnes quedàvem encisats pel regalim irregular de les gotes de pluja escenificat verticalment en les finestres de l'escola. Ja adult, vaig descobrir un poema d'Antonio Machado, "*Recuerdo infantil: Una tarde parda y fría de invierno. Los colegiales estudian. Monotonía de lluvia tras los cristales*". La meva ment va recuperar immediatament aquells dies grisos i fonedissos, aquelles classes avorrides i somortes amb la remor de fons de la ressaca arrossegant els còdols de la platja. ■

POEMES VISUALS

"LLENGUA", per Agustí Calvo

Terminal ADIF Mercaderies
17497 Portbou (Girona)
Telèfon (00-34) 972 390 404 Fax (00-34) 972 390 482
logistica@cadefer.es

POESIA

EL MEU CREDO, per Renée.

En què creus? - Crec en la vida,
en la formiga i la flor,
en la persona, en la crida
de la natura i del cor...
- No tens cap déu? - Sols adoro
els estels del firmament,
el sol que em somriu quan ploro,
la veu profunda del vent,
la pluja i el riu, l'alta serra,
el camp blavíssim del mar,
l'oceà verd de la terra,
l'aire i el foc, l'ordre i l'atzar...

Crec en l'ésser integral
i en l'amor universal!

A W. BENJAMIN, per Simó Granollers

Els horrors de l'extermini
i de la guerra
sento tremolar dintre el
meu pit.
La història d'aquella llarga
i fosca nit
ressona encara amb esglai
sobre la terra;
dels pobles i de les ètnies
el clamor
perdut inexorablement en
el profund abisme
d'aquella Europa corrupta en
què el feixisme
semblava arreu la destrucció
i la mort.
Adéu als teus somnis de brava
llibertat,
d'amor sense greuges a tota
ultrança;
fores perseguit, empresonat
i assassinat.
I aquesta vila en fou l'última
esperança.
Walter, aquí vas trobar la pau
d'un repòs noble,
descansant com un home més
entre germans;
Walter Benjamin i Portbou
el nostre poble
anireu per sempre, junts, així
passin els anys.

FALSA REALITAT, per Ramon Crusí i Moré

Ho fem tot per costum
anem ventant un foc
sense flama ni fum
i fora de lloc.

En el bell inici
va ésser un caprici
per passar a vici;
ara és suplici.

Encertar, encertat
qui ho ha encertat?
Tothom ho ha provat
pocs ho han delectat.

Fingim virilitat,
fingim felicitat,
falsa realitat,
l'amor hem esgotat...

Hem eludit paranys
hem sofert desenganys,
és un penós llegat
d'un món esgavellat.

Ara anem al llit
amb el cor envellit
ens manca l'esperit
doncs tot s'ha exhaurit.

Ara portem al pit
l'orgull tocat, ferit;
tot s'ha esmorteït
per passar a l'oblit.

30 ANYS DEL 23-F per Dolors García

Després d'haver passat
una nit de terror i angoixa
enmig de tot
ma mare s'estava morint.
Avui faig una poesia.
Es diu que la monarquia
s'hauria de treure
ja que ocasiona molta despesa.
Qui va ser en aquella nit tenebrosa
qui va donar la cara i va dir prou?
Jo la veritat la recordaré tota la vida.
Estava asseguda en una cadira
vigilant l'agonia de la mare,
quan la televisió tot d'una
"s'han aixecat en armes"
en Milans, en Tejero,
l'Armada, en Carrés de Colera,
Sánchez Tenorio, Pedro Sanahuja...
i molts d'altres.
Els qui vivim a l'Alt Empordà
tinguérem molts anys
l'enemic número u d'en Tejero
al Castell de Figueres.
Més de vint anys un dels culpables,
d'una nit de terror i angoixa,
menjant cada dia el millor peix de Roses.
Aquells moment no sabíem com respondria
el rei Joan Carles.
Era molt jove encara
però va fer el que va caldre,
i ens va salvar d'una guerra civil.
Hem oblidat aquella nit, jo no!
La meua família era a Barcelona
prop del Passeig de Sant Joan
va durar molt poc
des del darrera del balcó
"trac-trac" *adelante infantes*
A Madrid, València i Sevilla
va ser la nit de la por.
Donem gràcies al rei i a la democràcia.
Visca la llibertat de paraula
sigui qui sigui el govern que mani
i el rei Joan Carles i Sofia.

CALAIX DE SASTRE

II Festival SURPAS Portbou 2009

Els passats 3, 4 i 5 de setembre es va celebrar a Portbou el II Festival SURPAS (Cultura lliure i popular).

Per a tota la gent que encara no ha pogut assistir al Festival us resumim a continuació els seus objectius i característiques.

- Potenciar una nova manera de crear, difondre i exhibir la cultura a partir de les llicències lliures (copyleft).

- Destronar la idea de l'autor únic per revalorar la creació col·lectiva i en xarxa.

- Agrupar les formes culturals més tradicionals amb les més contemporànies per l'ús que fan de les noves tecnologies a partir d'uns plantejaments comuns de la cultura.

- Fer de la cultura quelcom que transmet valors i idees, però alhora com una festivitats que va més enllà de generacions, gèneres, països i formats. I també de les capitals.

- Buscar el debat sobre els temes més urgents de la cultura actual a partir de la figura de Walter Benjamin i buscar opinions més enllà de les icones culturals ja institucionalitzades.

Per a aconseguir tot això en el Festival es van poder veure tot

la Memòria Històrica.

Segons SURPAS si una qüestió és determinant en el moment actual de la cultura és la manera com aquesta es produeix, es difon i s'exhibeix. Si fins ara les ideologies polítiques limitaven l'àmbit al qual certes formes culturals arribaven, avui en dia la tanca l'aixequen les empreses que monopolitzen el circuit cultural amb els seus pocs productes estàndards per a un públic forçosament massiu. Per això mateix, la qualitat i rellevància de tot moviment i expressió artística del present ha de passar per qüestionar la mateixa manera com es crea, es difon i s'exhibeix. Gràcies a les noves tecnologies han aparegut vies alternatives al model habitual dominat per les editorials, segells discogràfics, productores i empreses més poderoses (econòmicament) del mercat. El model "una sola cosa d'uns pocs per a tothom" canvia perquè han aparegut noves formes de creació, difusió i exhibició de les obres gràcies a Internet, als models alternatius d'assessorament i gestió dels drets d'autors (Public Domain, Creative Commons, EX-GAE...), al treball en xarxa de molts petits i diferents col·lectius, al fàcil accés a materials i instruments de creació, 'autodidactisme ferotge de les noves generacions i la necessitat que dicta l'esperit crític de trobar un lloc en l'esfera col·lectiva.

SURPAS analitza aquest debat com a teló de fons i es posiciona clarament a favor de les noves formes de creació i digestió cultural, per això el model que segueix és el de les llicències lliures (poder decidir sobre la nostra obra), el de la creació en xarxa, el del poder decidir amb quins

del 3 al 5 de setembre a Portbou
ENTRADA GRATUÏTA
www.festivalsurpas.org

2n festival SURPAS

DIOUS 3
18.00h/ Inauguració exposició "L'ignot"
Projecció documentals Encreuades:
18.30h/ "Ich bin Enric Marco"
"Encrucijada", "Marroquins a la Guerra Civil Espanyola" (amb els autors)
21.30h/ Surprise party!

DIVENDRES 4
12.00h/ Instal Party
12.00h/ Taller de creació audiovisual amb programari lliure
18.00h/ Video Art (amb els autors -Finlàndia, Grècia, Còrdoba, Barcelona-)
21.00h/ Cinema mut + Aikahai (Finlàndia)
22.00h/ Cinema finlandès a la fresca
24.30h/ DJ Soundholic (Grècia)
2.00h/ Daaxi! (electrònica, Barcelona)

DISSABTE 5
11.30h/ Taller de creació audiovisual amb programari lliure
11.30h/ Street Art
12.00h/ Titelles (Finlàndia)
14.00h/ Dinar popular
16.00h/ Taller Hack the DJ
18.00h/ Família Folk (Granada)
19.30h/ Marc Egea (Sant Pol de Mar)
21.00h/ Cinema mut, música en directe
22.00h/ Diner popular (Grècia)
23.30h/ Vall de la Fresca
+ VJ Lucía Egala

Cultura Lliure i Popular

ORGANITZA: COCA-COLA amb el suport de: noucòclea

Es tracta d'un festival interdisciplinar, amb artistes de procedència i formació diferent i sota el paraguès del copyleft (la lliure creació, distribució i promoció de les obres artístiques) i la interculturalitat. El Festival pretén establir una dialèctica entre diferents generacions de creadors d'origen molt divers, que consideren necessari implicar-se directament amb l'espectador, l'obra i el temps que els ha tocat viure.

Els objectius de tots els participants són comuns:

un seguit d'activitats:

- Música transfronterera.
- Projecció de cinema mut amb música en directe a l'aire lliure.
- Una petita mostra de Videoart local i internacional.
- Un curmetratge multiautoral en directe i *in situ*.
- Tallers de programari lliure.
- El treball de diferents Streetartistes.
- Una exposició d'art contemporani jove.
- Activitats Infantils.
- Projecció de documentals sobre

Fotos Gubert

instruments audiovisuals es creen i com es fa, i el de la cultura popular participativa.

Per tot això, el Festival es retransmet, per tothom qui no pugui arribar fins a Portbou, a través de l' streaming experimental de Neokinok.tv

En tot aquest contexte els objectius generals del projecte són:

a) Descentralitzar la cultura dels seus focus principals: les grans

capitals.

b) Desterritorialitzar la cultura establint una sèrie d'activitats que serveixin de plataforma de diàleg entre creadors de diferents cultures i disciplines, dintre de les activitats artístiques, contribuint així a l'Any Europeu del Diàleg Intercultural 2008.

c) Promoure l'intercanvi cultural en la població de Portbou.

d) Recuperar la idea de que l'art

és, a la vegada, una festa que es dóna en el present i en contacte directe amb la gent, un instrument de coneixement i expressió i un artefacte simbòlic aglutinador que serveix de base per a les cultures.

e) Crear un clima de discussió cultural al voltant de les "llicències lliures" en un àmbit local com Portbou.

f) Crear un precedent per donar

continuitat al Festival SURPAS (Cultura lliure i popular), i anar augmentant el seu camp d'acció i rellevància com a lloc de trobada anual.

Volem des d'aquestes planes felicitar els organitzadors i a l'Ajuntament per oferir a Portbou un festival d'aquestes característiques. Un esdeveniment totalment diferent i que aquest any s'ha superat en relació a la primera edició.

En total han actuat i participat al

Festival 19 grups o artistes: Neokinok.tv (streaming), Aikahai (cinema i música), Beatriz Sánchez Sánchez (videoart), Chinasky (música), Christos Xenofontos (videoart), Col·lectiu BTOY (street art), Daax! (electrònica i taller), DJ Soundholic, La Casa Invisible (docu col·lectiu), Laboratorium (videoart), Lucía Egaña (video art), Marc Egea (art sonora), Marcel Pie (videoart), Mariana Zamarbide (expo), Marquet (música), Oriol Hernando (expo),

Raquel Sakritan (steer art), Rinne-radio (música), Seppo Renvall (videoart).

El Festival ha estat organitzat per l'Associació Cultural OKNO amb la col·laboració de l'Ajuntament de Portbou, el Consell Comarcal de l'Alt Empordà, el Consell Nacional de les Arts de Catalunya i el *Ministerio de Cultura*.

En definitiva aquests esdeveniments proporcionen frescor i dinamisme cultural i social al nostre poble. ■

Jornades Walter Benjamin Portbou 2009

El passat cap de setmana 25, 27 i 27 de setembre es va celebrar a Portbou les Jornades Walter Benjamin amb motiu del 69è aniversari de la mort del filòsof.

De fet les Jornades van començar

de l'obra del filòsof alemany. En conseqüència, l'objectiu principal va ser fer patent la riquesa de l'univers benjaminí i destacar la seva validesa en l'època contemporània. Aspectes i qüestions com els conceptes d'història i memòria, l'exercici de la crítica, el sentit de l'art i la seva relació amb les noves tecnologies, les contradiccions de la modernitat i el progrés, la crisi o vigència de nocions com revolució i utopia, entre altres, ocuparen la centralitat de les intervencions dels ponents.

Entre aquests volem destacar el senyor Enzo Traverso, historiador de la Universitat de Picardia i EHSCS, amb la seva conferència "Walter Benjamin i la cultura judeoalemanya a l'exili".

També volem fer esment de Francesc Abad, artista visual, que va presentar el projecte "Block W.B. La idea d'un pensament que crea imatges". Àngel Quintana, historiador i crític de cinema, va tancar les conferències del divendres amb "El cineasta com a flâneur. Walter Benjamin i el cinema contemporani".

Una altra interessant ponència fou la del professor de filosofia Carlos Ruano amb "Walter Benjamin, exili i crisi".

Per finalitzar, el diumenge 27, el catedràtic de Literatura de la Universitat de Barcelona, Jordi Llovet, ens va amenitzar amb la ponència "Walter Benjamin i l'obra dels Passatges".

Fora de les conferències, volem destacar la presència de Joan

Boada, Secretari General del CIRIP de la Generalitat de Catalunya i de Joaquim Maria Puigvert, rector de la Universitat de Girona. També la presència del Sr. Marc Vidal, director dels Serveis Territorial DIRIP de Girona i finalment de Miquel Caminal i Jordi Guixé com a Director del Memorial Democràtic i historiador i responsable d'Espais de Memòria respectivament.

Cal fer esment també, altres activitats com la projecció del video de Pante Espona "Una nova aproximació a Passatges"; així com la ruta Banyuls de la Marenda-Portbou que va assolir un rècord de participació i en la qual es va inaugurar el nou camí Walter Benjamin pel que fa a la vall de Portbou i la nova senyalització i plafons de la ruta.

Les Jornades foren un èxit de públic i van demostrar, un any més, que la figura de Walter Benjamin atrau un públic fidel, culte i intel·lectual.

Volem, per acabar, assenyalar que un dels aspectes més importants i significatius d'aquestes Jornades, fou que s'ha començat a posar la primera pedra del "Centre Walter Benjamin de la Memòria", cosa que va quedar ben palesa quan el Sr. Boada va donar explicacions sobre les quantitats econòmiques que l'Ajuntament de Portbou ha rebut, en forma de subvencions, de la Generalitat de Catalunya mitjançant els fons FEDER i Memorial Democràtic. ■

el dissabte 19 amb la inauguració de l'exposició de l'artista austríac Hans Fleischner a la sala Walter Benjamin.

El propòsit del cicle de conferències i activitats programades, va ser oferir una visió polièdrica sobre la rellevància històrica i intel·lectual de Walter Benjamin. Així doncs, a partir d'un seguit de ponents, procedents de diferents camps del coneixement humanístic, es va voler expressar i reflectir la transversalitat tan característica

Fotos Gubert

II Festa del Grafisme Portbou 2009

La Festa del Grafisme és una trobada oberta al voltant de la funció comunicativa i social del disseny gràfic des d'una perspectiva conscient, serena, "slow", desmarcada de l'estrès habitual dels entorns en què es treballa el grafisme. Una trobada per reflexionar i per obrir-se.

En aquest cas la Festa escull Portbou per potenciar l'aspecte "slow" i per la seva condició de frontera, com el grafisme: en els marges entre l'art i la comunicació, entre la cultura i l'empresa, entre la inspiració i la reflexió, entre la ciutat i la natura.

Segons els organitzadors, Portbou és l'entorn ideal per celebrar la Festa del Grafisme. Una sèrie de tallers, exposicions i activitats que reprenen el grafisme com a eina propera, plana, sincera, sensible, com activitat tant pensada com espontània.

Entre totes les activitats portades a terme entre els dies 2, 3 i 4 d'octubre, podem destacar l'exposició de Penguin Books (amb conferència de Steve Hare), els cartells del Festival de Chaumont o les postals del concurs d'estudiants amb la frase de Walter Benjamin "Convèncer és estèril" com a tema.

A més, el vistós taller de tipografia Tiportbou, el de *il·lustració* del col·lectiu "Un mundo feliz", disseny d'aparadors ... amb moltes activitats paral·leles i espontànies.

A nivell més concret, al llarg de tot el cap de setmana es van poder visitar les següents exposicions:

"Penguin by designers", cartells del 20è Festival de Chaumont, la interessant col·lecció de llibres de Blur i la màquina automàtica expendedora de llibres, l'exposició "Who Killed Bambi", el concurs

d'estudiants, aparadors de Portbou, mostra de llibres d'un il·lustrador internacional, parada

de llibres de Loring Art. A més, i de forma totalment gratuïta, es va poder assistir als següents tallers i xerrades:

"Piedras que miran al mar"; "La reproductibilitat tècnica en l'era digital" pel Taller Crani; "Papermind-kids" pel Col·lectiu Papermind; "Type Tourist" per David Quay; conferència de Miquel Plana, "Un mundo feliz"; "Tiportbou", taller de tipografia per Joan Carles P. Casasin -tipògraf-; "Introducció al disseny per a llibres electrònics" per Ignasi Lirio; "La història de Penguin"

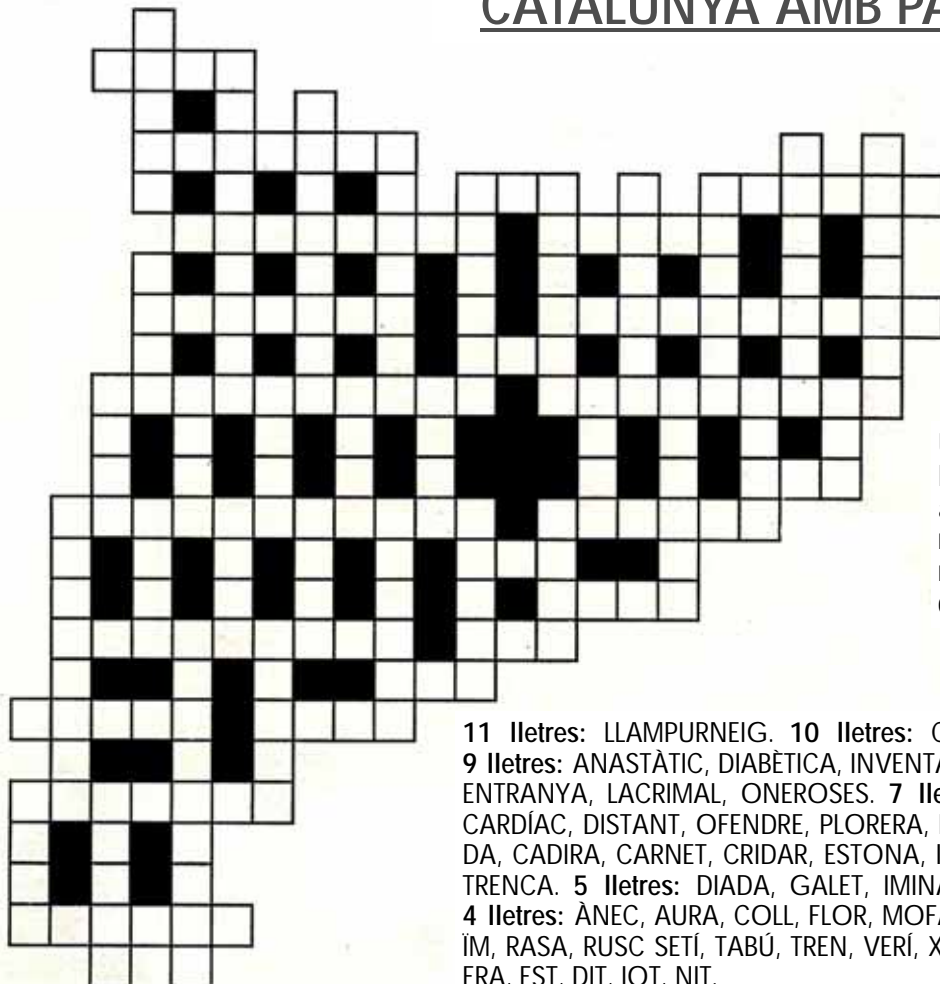
per Steve Hare -editor i periodista, President i editor de la Penguin Collectors Society-; "Tres tristes tigres", xerrada per Àlex Gifreu, Pere Àlvaro i Carles Muriello -grafistes-; "Menja-t'ho amb patates", taller tipogràficogastromòmic per Crani Editorial i "La Vinyeta. Maridant històries i vi", per l'enòleg Josep Serra i el dissenyador gràfic Lluís Serra. Totes les activitats van ser d'una

qualitat excel·lent i amb una participació important. A tot això cal afegir-hi l'speaker's corner, un dinar popular i un concert pel grup Brossa Quartet de Corda amb Enric Montefusco (Stanstill). Per finalitzar, unes jornades culturals que han transformat Portbou, per uns dies, en el centre del grafisme a Catalunya. ■

PASSATEMPS EL FULL

CATALUNYA AMB PARAULES*

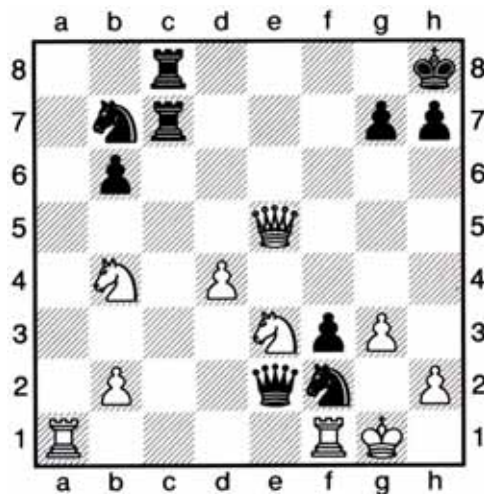
Una vegada hàgiu traslladat totes les paraules als requadres corresponents us adonareu que n'hi ha una que no es pot col·locar. Quina és?

11 lletres: LLAMPURNEIG. 10 lletres: CARITATIVA, ORIENTACIÓ.
 9 lletres: ANASTÀTIC, DIABÈTICA, INVENTARI, READOPCIÓ. 8 lletres: ENTRANYA, LACRIMAL, ONEROSOS. 7 lletres: AMAINAR, ASSERVÍ, CARDÍAC, DISTANT, OFENDRE, PLORERA, REVENJA. 6 lletres: ASPADA, CADIRA, CARNET, CRIDAR, ESTONA, IDIOTA, MANÍAC, SOMIER, TRENCA. 5 lletres: DIADA, GALET, IMINA, ORFES, PORTA, TERRA. 4 lletres: ÀNEC, AURA, COLL, FLOR, MOFA, NAPA, PICÓ, PORT, RAÏM, RASA, RUSC SETÍ, TABÚ, TREN, VERÍ, XAPA. 3 lletres: ACÍ, AMO, ERA, EST, DIT, IOT, NIT.

ESCACS PER R. CRUSÍ I MORÉ – Mestre Internacional de la ICC –

Partida Samisch - Sznapiak. Alemanya 2000.

Juguen negres i fan mat en 2 jugades.

* Passatemps extret i publicat amb permís de la revista "l'Oci – la diversitat en passatemps –"
 Podeu fer la subscripció trucant al tel. 609 63 51 90 o per carta a ASSOCIACIÓ CATALANA DE PASSATEMPS (A.C.A.P.)
 Apartat de Correus 50 – 17486 Castelló d'Empúries

Solució : Ofendre
 Solució : 1. e3 g4
 2. e2 g2#
 f2 x g4

INFORMACIÓ

Podeu enviar els vostres escrits a l'adreça Passeig de la Sardana 3, 2n. pis - 17497 Portbou, o bé al correu electrònic elfull@wanadoo.es, o al fax (00 34) 972 390 331, amb una llargada màxima de dos fulls Din A4 a doble espai.

El Full sempre es reserva el dret de la publicació per raons temàtiques o d'extensió.

S'accepten pseudònims sempre i quan vagin acompanyats de nom i cognoms, núm. document d'identitat, adreça i telèfon de contacte.

El Full només respon de la secció Editorial, Calaix de sastre, Passatemp El Full i Records del passat. Els altres escrits i ninotalles són responsabilitat dels seus propis autors.

**Llegeix i col·labora amb El Full.
El teu mitjà cultural d'expressió.**

El Full a Internet:

Al web de l'Ajuntament de Portbou

www.portbou.cat

o bé a

GironaNoticies.com

connecta't al nou diari digital de les comarques gironines

 El Full s'imprimeix amb paper ecològic lliure de C.F.C.

EL FULL

Publicació Catalana, Independent, Cultural, Trimestral i Gratuïta.

DIPOÏT LEGAL:
GI-565-1999

EDITA:
Amics de Portbou

DOMICILI SOCIAL:
Avinguda de França 67
17497 Portbou - Catalunya

CONSELL EDITORIAL:
Joan Gubert i Macias, Maria Juandó i Llimona, Josep M. Loste i Romero, Fèlix Balanzó i Guerendiain i Jordi Banyeres i Barril.

MAQUETACIÓ I FORMAT:
Joan Gubert i Macias

Amb la col·laboració de

Ajuntament de Portbou

Diputació de Girona

SUMARI

EDITORIAL

Cultura i activitats en abundància	3
Arenys de Munt i la normalitat democràtica	3

CARTES AL FULL

Mulla't per l'esclerosi múltiple	4
La fruita podrida	4
Resposta a la carta de CiU de Portbou	5
L'exili dins la mirada del fotògraf	6
L'autodeterminació dins de la UE	7

OPINIÓ

Figueres-Portbou, tram amenaçat	8
Més qüestions de llengües	9
El col·lectiu EMMA	9
Cròniques de l'Amèrica profunda	10
Estiueig d'un gos a Portbou	11
El nou edifici	12
Les raó de les meves raons. Vet aquí	13
Sentiment ferroviari	14
Cal repensar la Costa Brava	15
Els xuixos de Can Cornella	15
La fusteria del germans Bascos	15
Pacíficament, democràticament	17
El futur del Catalunya Exprés	18
L'església de Santa Maria de Portbou	20
Tramunrock	20

DOCUMENTS HISTÒRICS

Document sobre Walter Benjamin	20
--------------------------------	----

LLENGUA

Perquè Walter Benjamin enaltí Leskov?	23
Darrera els vidres	25

POEMES VISUALS

Llengua	25
---------	----

POESIA

El meu credo	27
A Walter Benjamin	27
Falsa realitat	27
30 anys del 23-F	27

CALAIX DE SASTRE

Catalunya en paraules	28
-----------------------	----

PASSATEMPS EL FULL

Escacs per Ramon Crusí i Moré	33
-------------------------------	----

SUMARI

Records del passat	34
--------------------	----

NINOTALLA

Ninotalla	36
-----------	----

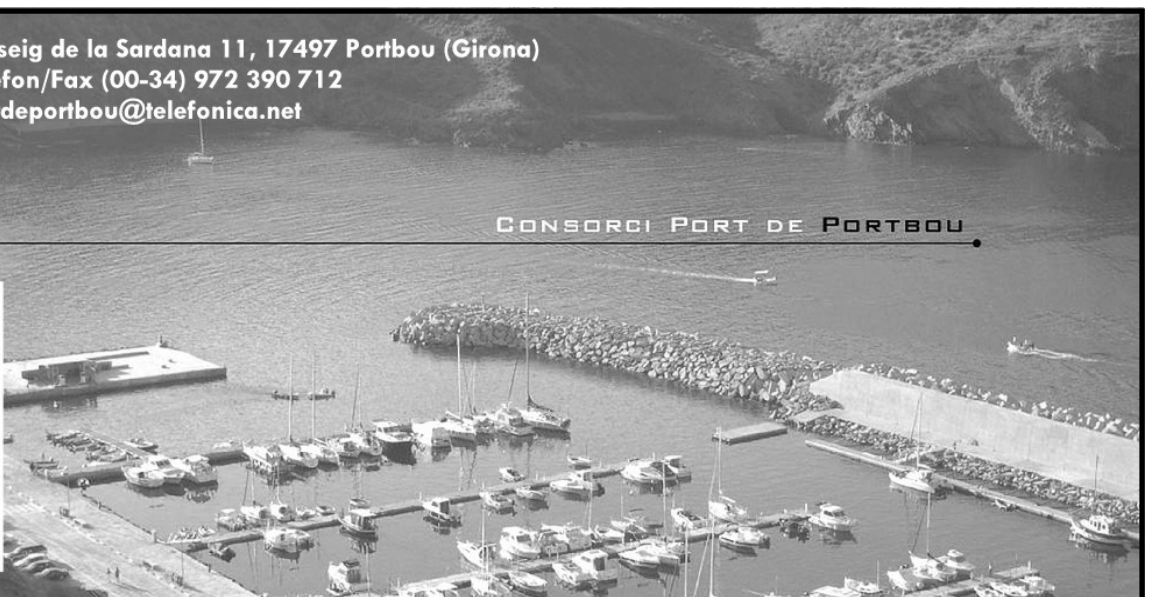
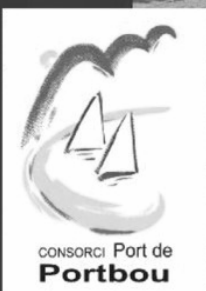
RECORDS DEL PASSAT

Una pintoresca imatge de finals dels anys 1960, on es pot veure la primera remodelació del petit i pràctic embarcador de Portbou. Cal recordar que el primigeni moll tingué la finalitat de tancar la claveguera principal de desguàs que abocava les aigües negres sota la punta del Caixol. Així nasqué l'embarcador de Portbou que tingué el seu ús fins a la construcció del Port Esportiu a la zona del rec d'en Xirau.

Passeig de la Sardana 11, 17497 Portbou (Girona)
 Telèfon/Fax (00-34) 972 390 712
portdeportbou@telefonica.net

CONSORCI PORT DE PORTBOU

NINOTALLA per Joan Martín i Rubio

Una mentida
repetida adequadament
mil vegades
es converteix en una
veritat
(Paul Joseph Goebbels)

serveis editorials
disseny i comunicació gràfica
preimpressió i impressió
serveis de reproducció digital

m gràfiques montserrat

l'orientem

T. 972 500 344
www.grafiquesmontserrat.com